

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

REVIZIJA LETNEGA POROČILA

Ljubljana, september 2002

TINA KOLENC

IZJAVA

Študentka Tina KOLENC izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Slavke KAVČIČ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 17.9.2002

Podpis:

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. LETNO POROČILO.....	2
2.1. RAČUNOVODSKI SISTEM V PODJETJU IN RAČUNOVODSKE INFORMACIJE.....	2
2.2. NAMEN LETNEGA POROČILA	2
2.3. UPORABNIKI INFORMACIJ V LETNEM POROČILU	3
2.4. KAJ JE LETNO POROČILO	4
2.5. SESTAVA LETNEGA POROČILA.....	5
2.5.1. Uvod	6
2.5.2. Opisni del letnega poročila	7
2.5.3. Finančni del letnega poročila.....	8
2.6. PRIPRAVA LETNEGA POROČILA	9
2.7. KORISTI LETNEGA POROČILA	11
3. ZAKONSKE DOLOČBE V SLOVENIJI	11
3.1. LETNO POROČILO IN NOVELA ZDG-F	12
3.1.1. Priprava in sprejem letnega poročila	12
3.1.2. Zavezanost družb k reviziji.....	13
3.1.3. Revizija letnega poročila	13
3.1.4. Javna objava letnih poročil	14
3.2. SESTAVINE LETNEGA POROČILA KOT JIH DOLOČA NOVELA ZGD-F IN SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARDI	14
3.2.1. Računovodsko poročilo	15
3.2.2. Poslovno poročilo	18
4. NEOBVEZNE SESTAVINE POSLOVNEGA POROČILA.....	19
4.1. ANALIZA POSLOVANJA	20
4.2. PREDSTAVITEV DEJAVNOSTI TER VPLIV GOSPODARSKIH GIBANJ	20
4.3. NALOŽBE	21
4.4. KAPITAL IN INFORMACIJE ZA DELNIČARJE	21
4.5. TRŽENJE	22
4.6. SEGMENTNE INFORMACIJE	22
4.7. RAZKRITJA, POVEZANA Z DRUŽBENIM RAČUNOVODSTVOM.....	23
4.7.1. Zaposleni	24
4.7.2. Naravno okolje	24
4.7.3. Odgovornost do lokalnih skupnosti.....	27
4.8. KUPCI IN DOBAVITELJI.....	27
4.9. SLABE NOVICE	27
4.10. DRUGA RAZKRITJA	28
5. PRIMERJAVA LETNIH POROČIL	28
5.1. OBVEZNE SESTAVINE LETNIH POROČIL SLOVENSКИH PODJETIJ	29

5.2. PROSTOVOLJNA RAZKRITJA V LETNIH POROČILIH SLOVENSКИH PODJETIJ	31
5.3. PRIMERJAVA SLOVENSКИH IN TUJIH LETNIH POROČIL	36
5.3.1. Analiza tujih letnih poročil	36
5.3.2. Primerjava razkritij v tujih in slovenskih letnih poročilih.....	39
5.4. NEKATERI DRUGI VIDIKI ANALIZE LETNIH POROČIL IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE	41
6. SKLEP	42
LITERATURA	44
VIRI	45

1. Uvod

Računovodstvo lahko opredelimo kot vrednostno spremljanje poslovanja nekega poslovnega sistema, pri čemer z izrazom vrednostno mislimo na merjenje v denarnih merskih enotah. Računovodske informacije so torej izražene vrednostno. Vendar pa so za investitorje in druge interesne skupine znotraj in zunaj podjetja pomembne tudi druge, neračunovodske informacije. Glede na to, da je danes v poslovnem svetu vse bolj jasno, da je dobiček le kratkoročno merilo uspešnosti poslovanja, postajajo vse pomembnejše informacije o procesih, ki zagotavljajo dolgoročno uspešnost poslovanja, teh pa računovodstvo ne zagotavlja. To so predvsem informacije o razvoju, trženju, izobraževanju, informacije o vključevanju podjetja v družbeno okolje, o njegovem zadovoljevanju kakovostnih in ekoloških standardov, tehnološkem razvoju, varnosti. Prav tako računovodske informacije ne povedo veliko o tržnih deležih, konkurenčnosti, prednostih in slabostih podjetja.

Iz vsega tega lahko zaključimo, da so računovodske informacije le del potrebnih informacij za analiziranje in uspešno odločanje v podjetju. Zakon o gospodarskih družbah je zato uvedel letno poročilo podjetja, ki prikazuje celovito poslovanje podjetja v določenem poslovnem letu in je sestavljen iz računovodskega poročila in poslovnega poročila. Poslovno poročilo vsebuje predvsem pogled poslovodstva na rezultate poslovanja in pogled v prihodnost ter podrobnejše informacije o doseženih rezultatih posameznih poslovnih področij. Teh informacij računovodstvo ne prikazuje. Računovodsko poročilo vsebuje računovodske izkaze in ustrezna pojasnila, ki obravnavajo predvsem uporabljene metode ter računovodske politike in so pomembna za razumevanje izkazov (Horvat, 2000, str. 9-11).

V diplomskem delu sem predstavila letno poročilo po slovenskem Zakonu o gospodarskih družbah, predvsem pa sem se skušala osredotočiti na poslovno poročilo, saj je prav to tisto, s čimer podjetja lahko najbolj vplivajo na uporabnike informacij v teh poročilih.

V drugem poglavju predstavljam vrste ter lastnosti informacij v letnih poročilih in njihove uporabnike, sledi sestava letnega poročila, njegove koristi in nekaj nasvetov za njegovo pripravo. V tretjem poglavju predstavljam zakonski okvir pripravljanja letnih poročil v Sloveniji, ki ga predstavljajo Slovenski računovodski standardi in Zakon o gospodarskih družbah. Ker podjetje svojo kreativnost pokaže predvsem v neobveznem delu letnega poročila, sem četrto poglavje namenila možnim prostovoljnimi razkritjem. V zadnjem poglavju diplomskega dela pa sledi analiza nekaterih obveznih in prostovoljnih razkritij v letnih poročilih slovenskih podjetij in njihova primerjava s tujimi.

2. Letno poročilo

2.1. Računovodski sistem v podjetju in računovodske informacije

Računovodstvo je del informacijskega sistema v podjetju, ki spremlja poslovne dejavnosti, meri ekonomske kategorije in oblikuje poročilo, ki ga nato posreduje tistim, ki odločajo. Računovodskih informacij ne uporabljajo le zaposleni, ki sprejemajo odločitve v podjetju, temveč tudi različne interesne skupine zunaj podjetja. Zaradi različnih uporabnikov računovodskih informacij, ki imajo pri uporabi informacij različne interese, računovodstvo delimo na notranje in zunanje računovodstvo. Notranje računovodstvo pripravlja informacije za notranje uporabnike, zunanje računovodstvo pa za zunanje uporabnike računovodskih informacij (Kavčič, 1997, str. 144).

Glede na uporabnike računovodskih informacij lahko tudi informacije same delimo na zunanje in notranje računovodske informacije. Notranje računovodske informacije so namenjene vodjem na različnih organizacijskih ravneh podjetja, zunanje računovodske informacije pa so namenjene predvsem lastnikom kapitala, posojilodajalcem, državi (Vežjak, 1998, str. 19). Uporabniki zunanjih računovodskih informacij gledajo na informacije vsak s svojega zornega kota, a se vsi naslanjajo na isti vir informacij – letno poročilo.

2.2. Namen letnega poročila

Osnovni namen letnega poročila je v predstavitvi informacij o aktivnostih podjetja v poslovnem letu različnim interesnim skupinam. Poleg tega letno poročilo skuša v javnosti podjetju zgraditi pozitivno podobo, prodati njegove proizvode in storitve pa tudi delnice podjetja. Podjetja, ki se zavedajo teh funkcij letnega poročila, svoje poročilo pošljejo obstoječim lastnikom, zainteresiranim zaposlenim, dobaviteljem, knjižnicam, državnim ustanovam, finančnim institucijam, univerzam in drugim (Sigband, Bell, 1989, str. 318).

Ker je letno poročilo namenjeno uporabnikom z različnimi zahtevami, morajo informacije v njem ustrezati nekaterim kakovostnim merilom (Glautier, Underdown, 1997, str. 200):

- **Pomembnost.** Informacije v letnem poročilu morajo biti dovolj pomembne za tistega, ki se odloča. Z njihovo pomočjo naj bi bilo mogoče ovrednotiti preteklo, sedanje in prihodnje poslovne dogodke.
- **Zanesljivost.** Zanesljivost informacij je zagotovljena, če ne vsebujejo pomembnejših napak ali pristranskih stališč in verodostojno predstavljajo pomembne dogodke. Večjo zanesljivost informacij v letnih poročilih dosežemo z revidiranjem.

- **Primerljivost.** Primerljivost informacij omogoča lažje oblikovanje sodb, saj nam primerljive informacije omogočajo primerjave med podjetji ali primerjave med različnimi časovnimi obdobji.
- **Razumljivost.** Informacije morajo biti uporabnikom predstavljene na razumljiv način, saj se le tako lahko pravilno odločajo.
- **Popolnost.**
- **Objektivnost.** Informacije ne smejo biti pristranske, ampak jih mora podjetje v letnem poročilu predstaviti nevtrarno.
- **Previdnost.** Poslovni dogodki so povezani z negotovostjo, zato je potrebno računovodske izkaze pripravljati previdno. Vedno je boljše imeti skrite dobičke kot skrite izgube.
- **Pravočasnost.** Včasih so lahko informacije zelo zanesljive, a smo s poročanjem zato v zaostanku. Takšne informacije nimajo večje uporabne vrednosti za uporabnika, ki se je že moral odločiti, zato je pomembno, da med pravočasnostjo in zanesljivostjo najdemo neko ravnotežje.

2.3. Uporabniki informacij v letnem poročilu

Glede na delitev računovodskih informacij in njihovih uporabnikov med uporabnike informacij v letnih poročilih štejemo predvsem zunanje uporabnike, seveda pa informacije iz letnih poročil uporabljajo tudi notranji uporabniki. Tako lahko uporabnike informacij v letnih poročilih razvrstimo v več skupin, za vsako od njih pa so zanimive druge informacije.

Prva skupina uporabnikov računovodskih informacij so sedanji in možni lastniki. V to skupino štejemo tako institucionalne vlagatelje kot tudi podjetja in posameznike, ki vlagajo presežke svojih sredstev. Z njihovega vidika je cilj podjetja dobiček oziroma povečevanje tržne vrednosti njihovega kapitala. To skupino v prvi vrsti zanima višina in ustaljenost deležev iz dobička, dividende, politika delitve dobička, dolgoročna dobičkonosnost podjetja pa tudi kakovost poslovanja. S pomočjo teh informacij se vlagatelji odločajo o svojih naložbah.

Zaposlene lahko štejemo med notranje uporabnike računovodskih informacij, kljub temu pa jih zanimajo tudi informacije v letnem poročilu. Njihov cilj je predvsem maksimiranje materialnih koristi, delo v ustreznih delovnih razmerah in stalnost zaposlitve, zato se zanimajo predvsem za informacije, povezane s plačami in finančnim položajem podjetja, o skrbi podjetja za zdravstveno in socialno varstvo ter varstvo pri delu. Poleg tega iščejo informacije o izobraževanju zaposlenih, sistemu napredovanja in nagrajevanja.

Posojilodajalce, predvsem banke, zanima sposobnost podjetja, da odplača posojila v skladu s pogodbenimi določili, njegova dolgoročna dobičkonosnost in kakovost poslovanja, saj

je njihov cilj stabilno poslovanje ob zadostni dobičkonosnosti za plačilo obresti in vračilo posojil. Podobne informacije potrebujejo tudi dobavitelji, zlasti tisti, ki dajejo podjetju blagovne kredite.

Stalne kupce podjetja zanima predvsem stabilnost poslovanja podjetja in njegova dolgoročna dobičkonosnost ter kakovost posloводства.

Cilj države je čim večji prispevek podjetja k njenemu financiranju, čim večje število zaposlenih in čim manj obremenjeno okolje. Država želi biti zato seznanjena z razporejanjem prvin, predvsem zaposlenih, z morebitnimi pravicami monopolnega položaja. Zanima jo tudi dobiček in ostale kategorije, ki vplivajo na višino dajatev.

Nenazadnje se za podjetje in njegovo dejavnost zanima tudi javnost, predvsem v kraju, kjer podjetje posluje. Javnost želi biti seznanjena predvsem z vplivom podjetja na okolje in s sodelovanjem podjetja pri reševanju lokalnih problemov (Hočevar, Igljučar, 1997, str. 14).

2.4. Kaj je letno poročilo

Različni avtorji letno poročilo definirajo na različne načine. Turk na primer opredeljuje letno poročilo kot enkrat letno sestavljeno predstavitev dosežkov podjetja in njegovega ravnateljstva, ki se sestavlja zlasti za poslovne namene in za lastnike podjetja (Turk, 2000, str. 247). V tuji literaturi najdemo podobno opredelitev pri avtorjih Sigband in Bell, ki dodajata, da danes letno poročilo ni več le enoličen povzetek aktivnosti družbe, ampak dokument, razdeljen na opisni in finančni del, ki je zaradi barv in slikovnega gradiva privlačnejši za uporabnika, kot je bil nekoč (Sigband, Bell, 1989, str. 293, 318).

Poleg navedene opredelitve v domači literaturi najdemo še nekatere druge opredelitve, ki pa se bistveno ne razlikujejo. Tako lahko zaključimo, da je letno poročilo med najpomembnejšimi orodji poslovnega poročanja, pri čemer je poslovno poročanje (business reporting) proces predstavljanja tako računovodskih kot neračunovodskih informacij o poslovanju podjetja. Letno poročilo je namenjeno komuniciranju z različnimi uporabniki o ciljih podjetja in načinu njegovega delovanja (Vežjak, 1998, str. 32).

Navedene definicije govorijo predvsem o namenu letnega poročila, nekoliko več o njegovi vsebini pa nam pove opredelitev, ki jo navaja Kavčičeva in pravi, da je letno poročilo obračun dela uprave delničarjem in sporočilo tistim, ki sodelujejo z družbo, kako uspešna je družba in kakšne so možnosti za njen nadaljnji razvoj. Iz poročila morajo biti razvidni vsaj poslovni dosežki, finančno stanje družbe, možnosti za njen obstoj in razvoj in prizadevanje uprave za doseg uspehov (Kavčič, 1999, str. 39).

V svetu je letno poročilo eno najbolj uveljavljenih komunikacijskih sredstev, s katerim ciljnim skupinam predstavimo podjetje, njegove rezultate in obete v prihodnosti. Ponavadi so letna poročila v tiskani obliki, vse več pa je tudi elektronskih različic letnih poročil.

2.5. Sestava letnega poročila

Zakonodaje različnih držav različno opredeljujejo sestavine letnih poročil, njihova oblika pa ni predpisana. Določene so le obvezne sestavine letnih poročil ki predstavljajo podjetjem minimum razkritij, ki jih morajo vključiti v svoje letno poročilo. Zakonodaja Evropske unije na primer zahteva vključitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida v predpisanih oblikah. Izkazi vseh družb, razen majhnih, morajo biti revidirani. Prav tako je do določene mere predpisana vsebina preostalega dela letnega poročila. Zahteva, ki se pojavlja, je razkritje pomembnih poslovnih dogodkov po koncu poslovnega leta, torej tistih, ki so se zgodili med datumom bilance stanja in datumom objave izkazov. Za ta del letnega poročila mora revizor preveriti, da je v skladu z računovodskimi izkazi. Te zahteve so le minimalne zahteve EU, posamezna država članica pa lahko sama zahteva podrobnejša razkritja (Sutton, 2000, str. 126).

Ne glede na to, kako podrobno so razkritja predpisana z zakonodajo, ponavadi ne zadoščajo njihovim uporabnikom, saj jim ne dajejo zadosti informacij o poslovanju podjetja. Prav zaradi zahtev uporabnikov po obsežnejših razkritjih, imajo letna poročila določene sestavne dele, ki so skupni vsem kakovostno sestavljenim poročilom, ne glede na zakonodajo države. Letna poročila se ponavadi začnejo s ključnimi finančnimi podatki in kazalom, nato pa sledi nagovor uprave, ki povzema ključne dogodke zadevnega poslovnega leta in napovedi za prihodnje leto. Sestavina vsakega poslovnega poročila je letno računovodsko poročilo in poslovno poročilo, ki v zadnjem času vse več pozornosti namenja ravnanju podjetja z okoljem in poročilo zaposlenim. Letna poročila podjetja ponavadi obogatijo z različnimi grafi in tabelami, ki ne le popestrijo poročilo ampak tudi povečajo njegovo sporočilno vrednost, saj omogočajo časovno primerjavo podatkov. Letna poročila družb, ki so zavezane k reviziji, vključujejo tudi revizorjevo poročilo.

Sutton kot glavne sestavne dele letnega poročila navaja (Sutton, 2000, str. 126):

- računovodske izkaze s pojasnili in revizorjevim poročilom,
- poročilo posloводства, ki obsega pregled aktivnosti podjetja v zadnjem poslovnem letu in pričakovane prihodnje aktivnosti ter analizo računovodskih izkazov,
- ostale informacije, kot na primer pismo uprave in nadzornega sveta.

Pogostejša od navedene delitve je delitev, ki letno poročilo podjetja razdeli na tri dele, od katerih naj bi vsi trije sledili osnovnemu namenu poročila, ki je v predstavitvi poslovanja podjetja. Vsi trije omenjeni deli sestavljajo celoto, a so namenjeni različnim uporabnikom (Sigband, Bell, 1989, str. 320):

- **Uvod** bralcu na kratko prikaže poslovanje podjetja in vključuje le najpomembnejša dejstva in podatke.
- **Opisni del** letnega poročila je namenjen interesnim skupinam, ki jih ne zanimajo le računovodske informacije. V tem delu lahko podjetje uporabi vso svojo ustvarjalnost in inovativnost.
- **Finančni del** pomeni številčno predstavitev poslovanja podjetja.

2.5.1. Uvod

Uvodni del letnega poročila se največkrat začne s kratkim pregledom finančnih podatkov o poslovanju, ki so bili v obravnavanem letu za podjetje najpomembnejši. S tem dobi bralec poročila neko okvirno sliko o poslovanju podjetja v preteklem poslovnem letu. Finančni podatki so največkrat prikazani grafično, saj dajo grafične analize najbolj jasno sliko poslovanja (Horvat, 2000, str. 75). V tem delu so predstavljeni podatki, ki bodo bralca pritegnili k nadaljnjemu branju. V ta namen podjetje predstavi gibanje cene delnice in dividend, dobiček v preteklih nekaj letih, rast prodaje in druge pomembne finančne podatke. Podatki morajo biti predstavljeni razumljivo, sistematično ter pregledno in morajo pritegniti povprečnega bralca. Uvodni del namreč ni namenjen strokovnjakom, saj so podatki iz tega dela zanje preskopi.

Del uvoda je tudi kratka predstavitev podjetja, kjer je predstavljena dejavnost, zgodovina podjetja, poslovne enote in podobno. V tem delu so pogosto predstavljeni tudi cilji podjetja, vpliv gospodarskih razmer na poslovanje in pomembni dogodki, ki so vplivali na poslovanje.

V uvodnem delu vedno najdemo poročilo uprave, ki osvetli poslovanje podjetja. Največkrat gre za pismo predsednika uprave, namenjeno delničarjem. Vsebuje kratke informacije o najpomembnejših dogodkih in odločitvah, ki jih je poslovodstvo sprejelo v poslovnem letu. Ponavadi so omenjeni prevzemi drugih podjetij, novosti, ki jih je podjetje uvedlo v svoji organizacijski strukturi ali proizvodnem programu, kratek pregled poslovanja med letom in predvidevanje prihodnjega razvoja.

Pogosta sestavina uvodnega dela je tudi poročilo nadzornega sveta. Le-to vsebuje mnenje, ki ga je nadzorni svet dal o letnem poročilu, aktivnosti in sklepi nadzornega sveta v obravnavanem poslovnem letu. Po priporočilu baze letnih poročil The Annual Reports Library naj bi bilo poročilo nadzornega sveta nekje na prvih petih straneh poročila, dolgo pa naj bi bilo največ dve strani.

2.5.2. Opisni del letnega poročila

Uvodu sledi opisni del letnega poročila, ki vsebuje razčlenitev poslovanja po poslovnih funkcijah in posameznih delih podjetja. V ta del lahko vključimo vse sestavine, ki jih ne predpisujejo standardi in drugi predpisi. V opisnem delu ima podjetje proste roke, seveda pa ne sme pozabiti na predstavitev poštene in resnične slike podjetja.

Po priporočilu The Annual Reports Library naj bi bile tipične sestavine tega dela letnega poročila naslednje (The Annual Reports Library, 2002):

- Prodaja in trženje. Vsebino o prodaji in trženju največkrat napiše oddelek za trženje. V tem delu so opisani trgi, na katerih podjetje prodaja in na katerem od trgov največ proda. Jasno mora biti opisana panoga, divizije in poslovanje podjetja.
- Desetletni pregled podatkov iz temeljnih računovodskih poročil. Za ta del poročila je ponavadi zadolžen finančni direktor, ki prikaže gibanje istovrstnih podatkov za več let. Iz tega dela interesne skupine hitro ugotovijo ali podjetje napreduje ali nazaduje, hkrati pa lahko na podlagi finančnih podatkov delamo različne analize. Priporočljivo je, da se pregled nahaja v začetku letnega poročila.
- Analiza poslovanja s komentarjem uprave. Gre za predstavitev in komentar pomembnih gibanj v zadnjih dveh letih.
- Organizacijska struktura in podružnice. Te podatke ponavadi priskrbi pravna služba, podjetja pa jih dajo na konec letnega poročila.
- Seznam direktorjev. Seznam naj bi bil na zadnjih straneh poročila.
- Podatki o delnicah. Ta del poročila je pomemben predvsem za analitike, priporočljivo je, da je v začetku poročila. Vsebovati mora informacije o tem, kje delnice kotirajo, simbol, podatek o najvišjem in najnižjem tečaju, gibanje tečaja in gibanje razmerja med tečajem delnice in dividendo na delnico.

Sigband in Bell priporočata nekoliko drugačne informacije (Sigband, Bell, 1989, str. 320):

- Proizvodi in storitve. V tem delu gre predvsem za predstavitev novosti v proizvodnem programu in trgih, novih trženjskih aktivnosti, zadovoljstva kupcev.
- Proizvodni obrati in oprema. Vključena je predstavitev trenutnih dejavnosti in morebitne pridobitve novih obratov in opreme. Pri investicijah v nove obrate in opremo morajo biti predstavljeni tudi stroški in donos.
- Zaposleni. Ta del poročila obsega število zaposlenih, informacije o plačah, izobraževanju, varstvu pri delu in podobno.
- Odnos s sindikati. Potrebna je poštena predstavitev odnosov s sindikati, problemov, nesoglasij, morebitnih stavk. S temi dogodki so bili vlagatelji najverjetneje seznanjeni že v medijih, podjetje pa mora v letnem poročilu jasno razložiti probleme na tem področju.
- Lastniki. Podjetje navede število lastnikov in lastniško strukturo.

- Država. Podjetje predstavi interese državnih ustanov v podjetju, zakaj se le-te zanimajo zanj. Predstavijo se tudi morebitne preiskave v podjetju.
- Skupnost. V tem delu podjetje poda informacije o odnosu podjetja do družbenega okolja, sredstva podjetja, namenjena družbenemu okolju, morebitne pritožbe.
- Raziskave in razvoj. V tem delu se razkrijejo predvsem informacije o tem, kam je podjetje usmerjeno, ali bo širilo svoj proizvodni program, ali se bo diverzificiralo ali združilo s kakšnim drugim podjetjem.
- Družbeni problemi. Vse več podjetij podaja svoj pogled na različne probleme družbe, na primer politična vprašanja, uvozne kvote, odlaganje strupenih odpadkov in podobno.
- Pravna vprašanja. Veliko podjetij je vpleteno v številne tožbe. V tem delu imajo podjetja priložnost, da komentirajo odprte pravne spore, predstavijo pričakovane izide in njihov finančni vpliv na podjetje.

Seveda lahko podjetje v opisni del letnega poročila vključi še mnoge druge informacije, ki pa se od podjetja do podjetja razlikujejo. V opisnem delu letnega poročila ima poslovodstvo možnost uporabiti vso svojo kreativnost in inovativnost, hkrati pa se osredotoči na tiste interesne skupine, ki se ne zanimajo zgolj za računovodske informacije.

2.5.3. Finančni del letnega poročila

Finančni del letnega poročila nekateri avtorji imenujejo tudi obvezni del. Ta del je določen z zakoni, standardi in raznimi drugimi pravili. Vsebuje računovodske izkaze s pojasnili, revizorjevo poročilo in nekatere druge predpisane sestavine, ki se od države do države razlikujejo. Zakonsko osnovo v Sloveniji predstavljajo Slovenski računovodski standardi in Zakon o gospodarskih družbah, podjetja pa morajo upoštevati tudi sklep o vsebini in načinu objave podatkov, ki so jih dolžni objavljati izdajatelji, ki izvajajo javno ponudbo vrednostnih papirjev. V finančni del letnega poročila lahko podjetje doda tudi kazalnike.

Računovodski izkazi s pojasnili morajo biti sestavljeni premišljeno. Vsaka postavka v računovodskih izkazih mora biti navzkrižno povezana z ustrezno informacijo v pojasnilih. Pri tem pojasnila podjetje sestavi tako, da pomagajo uporabnikom razumeti računovodske izkaze. Mednarodni računovodski standardi (MRS) priporočajo naslednji vrstni red razkritij (Odar, 2002, str. 10):

- izjava o skladnosti z računovodskimi standardi,
- predstavitev podlag za merjenje in uporabljenih računovodskih usmeritev,
- informacije o postavkah, ki so prikazane v računovodskih izkazih,
- druga razkritja, med njimi možne obveznosti in druga denarno izražena razkritja ter nedenarno izražena razkritja.

Najpomembnejši in najobsežnejši del pojasnil so ponavadi informacije o računovodskih usmeritvah in podlagah za merjenje. Razkritja posameznih postavk v računovodskih izkazih so določena s posameznim standardom. Med drugimi razkritji mora podjetje navesti sedež in pravno obliko ter državo, v kateri je registrirano, naravo svojega poslovanja in temeljne dejavnosti, naziv obvladujočega podjetja, število zaposlenih na koncu obdobja in njihovo povprečje v obdobju (Horvat, 2000, str. 102).

Razkritja k računovodskim izkazom pomagajo interesnim skupinam na več načinov. Suhoparnim informacijam v računovodskih izkazih dodajo nove, podrobne informacije, ki jih sicer zgolj iz izkazov ne bi mogli razbrati. Poleg tega pojasnila seznanijo bralca z uporabljenimi računovodskimi politikami in metodami ter z ocenami in predpostavkami, ki jih je podjetje uporabilo (na primer o življenjski dobi osnovnega sredstva, neizterljivih terjatvah). Razkritja včasih vsebujejo tudi nekatere dodatne informacije, ki pomagajo investitorjem pri interpretaciji bilanc. Takšna razkritja so na primer (Sutton, 2000, str.139):

- segmentne informacije,
- dogodki po datumu bilance stanja,
- potencialne obveznosti,
- transakcije s povezanimi osebami.

Našteta razkritja se pojavljajo v letnih poročilih tujih družb, vse bolj pa tudi v slovenskih letnih poročilih. Novi Zakon o gospodarskih družbah med drugim uvaja spremembe prav na področju segmentnega poročanja in razkritij dogodkov po zaključku poslovnega leta.

2.6. Priprava letnega poročila

Za pripravo letnega poročila je odgovorno ravnateljstvo, ki določi tudi vsebino in obliko dodatnih informacij v letnem poročilu. Podjetje mora pri pripravi letnega poročila upoštevati vse interesne skupine, poleg tega pa so s pripravo letnega poročila povezani veliki stroški, zato mora podjetje letnemu poročilu nameniti veliko časa. Visoki stroški izdelave letnih poročil se navadno ne povrnejo, saj poročila prebere le peščica finančnih strokovnjakov in delničarjev podjetja, tako da se lahko vprašamo, zakaj podjetja sploh izdajajo letna poročila. Odgovor je enostaven – ker morajo. Zakonski predpisi in predpisi borz zahtevajo, da podjetja pripravijo letne računovodske izkaze s pojasnili in s tem prikažejo resnično in pošteno sliko poslovanja. Takšna vsebina poročila zadostuje zakonskim zahtevam (Vezjak, 1998, str. 31).

Poleg izpolnjevanja zakonskih zahtev podjetja v svoja poročila vključijo še celo vrsto drugih razkritij. Namen prostovoljnih razkritij je predvsem v predstavitvi poslovanja, kulture, prednosti in slabosti in podobno. Na ta način želijo podjetja pritegniti nove investitorje. Avtorji Gray, Owen in Adams naštevajo različne motivacijske dejavnike, zaradi

katerih se podjetja odločajo za prostovoljna razkritja. Te dejavnike naštevajo sicer v povezavi z razkritji o okolju, družbi in zaposlenih, vendar jih lahko posplošimo in apliciramo na celotna prostovoljna razkritja v letnih poročilih. Podjetja se odločajo za razkritja predvsem iz etičnih razlogov, pričakovanih sprememb v regulativi, da bi »prehitela« zakonodajo. Poleg tega je to tudi eden od načinov trženja, podjetje s tem vpliva na podobo v očeh javnosti, saj vpliva na zaznave interesnih skupin. V primeru pritiskov s strani javnosti se podjetje s prostovoljnimi razkritji odzove na pritiske. Avtorji na primer navajajo tudi eksperimentiranje, premagovanje občutka tajnosti, vzdrževanje močnega položaja in nekatere druge dejavnike (Gray, Owen, Adams, 1996, str. 83).

Da lahko podjetje oblikuje ustrezno letno poročilo, mora v prvi vrsti poznati njegove uporabnike, njihove potrebe, znanja in zanimanja. Skupine uporabnikov se med seboj močno razlikujejo, zato mora podjetje vedeti, katera od interesnih skupin je najmočnejša in najpomembnejša. Največkrat so to lastniki oziroma delničarji podjetja, zato veliko podjetij pri sestavi poročila izhaja prav iz njihovih potreb. Pri sestavljanju letnega poročila se sestavljavci torej vprašajo, kaj želijo iz poročila izvedeti sedanji in možni bodoči lastniki podjetja in o čem želijo biti informirani. Podjetje se mora zavedati, da ne more zadovoljiti potreb vseh interesnih skupin v celoti, saj so si potrebe različnih interesnih skupin med seboj nasprotujoče.

Tudi pri pripravi letnega poročila podjetjem z nasveti pomaga The Annual Reports Library. Po njenih priporočilih mora podjetje pri pripravi letnega poročila upoštevati naslednje (Tips for creating a good Annual Report, 2002):

- sredstva, ki jih je namenilo za pripravo letnega poročila,
- zaželeno je sodelovanje vodilnih,
- ali bo poročilo pripravila skupina ljudi ali en sam in kdo bo sprejemal končne odločitve,
- izkušnje grafičnih oblikovalcev, fotografov, piscev poročila,
- kaj vključiti v poročilo in glavni namen poročila,
- kako inovativno naj bo poročilo,
- papir, vezavo, velikost in tisk,
- temo poročila,
- čemu se je potrebno izogniti in kaj je potrebno posebej razložiti,
- koliko informacij vključiti o konkurenci,
- koliko informacij vključiti o odgovornosti podjetja,
- vključitev fotografij.

Poleg vsega naštetega je potrebno končno verzijo poročila prebrati in oceniti njegovo berljivost, zanimivost in razumljivost. Priporočljivo je tudi kritično pregledati poročila drugih podjetij.

2.7. Koristi letnega poročila

Če je letno poročilo ustrezno, lahko podjetje od njega pričakuje vrsto koristi, ki jih lahko razdelimo na zunanje in notranje.

Zunanje koristi letnega poročila so na primer v tem, da podjetje interesne skupine seznanj s pomembnimi spremembami, kot je na primer združitev podjetja z drugim podjetjem. Podjetje lahko v tem primeru s pomočjo letnega poročila seznanj uporabnike z vplivom združevanja na poslovanje podjetja, predstavi strategijo in aktivnosti novega podjetja. Poleg tega lahko podjetje s svojim letnim poročilom vpliva na analitike. V letnem poročilu mora podrobneje obrazložiti pomembnejše odločitve in politike podjetja, saj lahko nezadostne informacije povzročijo, da analitiki podcenjujejo vrednost delnice podjetja. S pomočjo letnega poročila se lahko podjetje približa določeni interesni skupini. Z razkritji o ravnanju z okoljem se lahko na primer približa okoljevarstvenim skupinam. Naslednja korist letnega poročila je v tem, da podjetje interesne skupine seznanj s svojimi načrti za prihodnost, ki jih lahko razberemo tudi iz jasno opredeljene vizije in poslanstva, hkrati pa ponuja tudi celovit in jasn pregled dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja. Z jasno predstavitvijo načrtov v prihodnosti podjetje pritegne tudi nove delničarje in si zagotovi zvestobo obstoječih (Arfin, 1993, str. 25-28).

Notranje koristi dobrega letnega poročila so na primer v tem, da mora vodstvo, ki uporabnike pravilno obvešča, letno pregledovati cilje podjetja in strategije, prednosti in ključne dogodke. S tem se vodstvo osredotoči na cilje podjetja in jih tudi laže uresničuje. Poleg tega pri pripravi letnega poročila lahko nastanejo visoki stroški. Podjetje, ki se resno loti priprave letnega poročila, hitreje najde poti za znižanje stroškov njegove izdelave (Arfin, 1993, str. 28-31).

3. Zakonske določbe v Sloveniji

V Sloveniji se družbe pri pripravi letnih računovodski izkazov in letnega poročila naslanjajo na Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) in Slovenske računovodske standarde (SRS). V letu 2001 so začele veljati spremembe in dopolnitve ZGD (novela ZGD-F), ki so spremenile tudi sestavine letnega poročila. Novosti v zvezi z letnim poročilom določa sedmo poglavje novele ZGD-F in so začele veljati 1. januarja 2002, torej jih bo potrebno upoštevati šele pri pripravi letnega poročila za leto 2002, ki ga bodo podjetja pripravljala v začetku leta 2003. Ker so 1. januarja 2002 začeli veljati tudi novi SRS, bodo podjetja pri pripravi letnega poročila za leto 2002 upoštevala tudi prenovljene računovodske standarde.

3.1. Letno poročilo in novela ZGD-F

3.1.1. Priprava in sprejem letnega poročila

51. člen ZGD-F določa, da morajo družbe in podjetniki voditi poslovne knjige in na podlagi zaključenih poslovnih knjig v roku treh mesecev po izteku poslovnega leta sestaviti letne računovodske izkaze in letno poročilo. Konsolidirana letna poročila je potrebno sestaviti v štirih mesecih po preteku poslovnega leta. Družbe, ki so po Zakonu o gospodarskih družbah zavezane k reviziji, morajo opraviti revizijo v šestih mesecih po zaključku poslovnega leta. Uprava teh družb mora revidirano letno poročilo skupaj z revizijskim poročilom v osmih dneh predložiti organu družbe, pristojnemu za sprejem letnega poročila (pri delniških družbah je to nadzorni svet). Uprava delniške družbe mora k letnemu poročilu priložiti tudi predlog za uporabo bilančnega dobička, ki ga bo predložila skupščini (Zakon o gospodarskih družbah, 2001).

Nadzorni svet delniške družbe je z novelo ZGD-F pridobil nekaj novih pooblastil. Tako mora pregledati letno poročilo in predlog uporabe bilančnega dobička. Če gre za revidirano letno poročilo, mora nadzorni svet zavzeti stališče do tega poročila. V zaključnem delu letnega poročila se mora nadzorni svet opredeliti o morebitnih pripombah k letnemu poročilu. Nadzorni svet mora svoje poročilo o preveritvi letnega poročila izročiti upravi v enem, oziroma največ dveh mesecih od predložitve letnega poročila, sicer se šteje, da nadzorni svet letnega poročila ni potrdil (Kocbek, 2001, str. 69).

Poročilo nadzornega sveta je bilo že pred novelo ZGD-F pogosta sestavina letnih poročil. Po uveljavitvi ZGD-F je pisno poročilo nadzornega sveta skupščini postalo obvezna sestavina letnega poročila. V poročilu nadzorni svet zapiše kako in v kolikšnem obsegu je v poslovnem letu preverjal vodenje podjetja, izrazi stališče do revizijskega poročila, če je le-to del letnega poročila, navede pripombe k letnemu poročilu in izrazi, ali letno poročilo potrjuje ali ne.

Na podlagi zapsanega lahko ugotovimo, da je novela ZGD-F bistveno spremenila pristojnosti pri odločanju o letnem poročilu, saj skupščina o sprejemu letnega poročila po novem odloča le v izjemnih primerih. Po novem letno poročilo sprejmeta uprava in nadzorni svet. Skupščina je pristojna za sprejem letnega poročila le v primeru nesoglasja med upravo in nadzornim svetom in če sta uprava in nadzorni svet odločitev o sprejemu prepustila skupščini. Sicer pa je po noveli ZGD-F težišče dela skupščine v odločanju o uporabi bilančnega dobička. Skupščina, na kateri se odloča o uporabi bilančnega dobička in ob tem tudi o razrešnici upravi in nadzornemu svetu, mora biti opravljena do konca osmega meseca po koncu poslovnega leta.

3.1.2. Zavezanost družb k reviziji

Družbe, ki so zavezane k reviziji, določa 54. člen ZGD. To so velike in srednje družbe in tiste majhne družbe, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu. Merila za razvrščanje družb so se z novim zakonom nekoliko spremenila, nova merila pa se bodo uporabila pri razvrščanju družb za poslovno leto 2002. Tako je v 52. členu ZGD-F določeno, da je majhna družba tista, ki izpolnjuje dve od naslednjih meril (Zakon o gospodarskih družbah, 2001):

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 1 milijarde SIT,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500 milijonov SIT.

Srednja družba je družba, ki ni majhna in izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 4 milijard SIT,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 2 milijardi SIT.

Velika družba je tista, ki ni ne majhna ne srednja. Vedno pa med velike družbe uvrščamo banke, zavarovalnice in družbe, ki so po 53. členu ZGD dolžne izdelati konsolidirano letno poročilo.

Gospodarska družba mora letno poročilo sestaviti za poslovno leto, ki se lahko razlikuje od koledarskega leta. Ker Zakon o davku od dobička pravnih oseb določa, da je davčno leto enako koledarskemu, se večina gospodarskih družb odloči, da bo poslovno leto tudi enako koledarskemu. S tem imajo družbe najmanj težav pri pripravljanju računovodskih in davčnega izkaza (Odar, 2002, str. 9).

3.1.3. Revizija letnega poročila

V letnem poročilu podjetje torej predstavi svoje poslovanje in dosežke javnosti. To je edini dokument, do katerega imajo dostop zunanje interesne skupine, zato je pomembno, da so informacije v letnem poročilu resnične. Vendar pa lahko podjetja v letnem poročilu prikažejo informacije, ki niso resnične, in s tem zavedejo potencialne investitorje ali druge interesne skupine. Da do prikazovanja neresničnih informacij ne bi prišlo, je ZGD določil revizijo letnega poročila. Stari zakon je predpisoval le revizijo računovodskih izkazov, medtem ko mora po novem ZGD revizor v okviru letnega poročila pregledati tudi poslovno poročilo v obsegu, potrebnem, da preveri, ali je njegova vsebina v skladu z drugimi sestavinami letnega poročila (Zakon o gospodarskih družbah, 2001). Revizor mora tako preveriti, če so vse informacije v letnem poročilu resnične, in če so informacije v poslovnem poročilu usklajene s tistim, kar izhaja iz računovodskih izkazov in drugih podatkov o poslovanju.

3.1.4. Javna objava letnih poročil

Danes je internet del vsakdanjika večine ljudi, pomemben pa je tudi v poslovnem svetu. Prednosti medmrežja pri računovodskem poročanju so predvsem naslednje (Horvat, 2001a, str. 8):

- vključitev zunanjih podatkov v računovodsko poročanje in načrtovanje,
- pridobivanje informacij o poslovnih partnerjih,
- pridobivanje informacij o trgih,
- pridobivanje podatkov o splošnih ekonomskih in pravnih razmerah v državi.

Poleg tega svetovni splet omogoča tudi pogostejše poročanje ter sveže informiranje. Splet ponuja tudi širše možnosti pri grafičnih prikazih in uporabo spletnih povezav med različnimi deli poročila.

Nekatera slovenska podjetja že nekaj let objavljajo letna poročila na svojih spletnih straneh. V koraku s časom je na tem področju tudi slovenska zakonodaja. Letna poročila skupaj z revizorjevim poročilom je namreč potrebno zaradi javne objave predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, in sicer v treh mesecih po koncu poslovnega leta za majhne družbe in samostojne podjetnike oziroma v osmih mesecih po koncu poslovnega leta za družbe, ki so zavezane k reviziji. Letna poročila bodo objavljena na spletnih straneh, ki morajo biti zasnovane tako, da je vsakomur omogočen dostop do objavljenih podatkov, seveda ob določeni tarifi, ki pa naj bi pokrivala le dejanske stroške v zvezi z zajemanjem poročil v informatizirani obliki in vzdrževanjem spletnih strani. Datum in način objave, pa tudi podatek o objavi revizorjevega poročila se vpiše v sodni register (Kocbek, 2001, str. 66).

3.2. Sestavine letnega poročila kot jih določa novela ZGD-F in Slovenski računovodski standardi

Letno poročilo mora biti jasno in pregledno, prikazovati mora resničen in pošten prikaz premoženja, obveznosti, finančnega položaja in poslovnega izida družbe. Sestavine letnega poročila v grobem določa ZGD in Slovenski računovodski standardi, ki so v veljavi od 1.1.2002. ZGD in SRS predpisujejo obvezne računovodske izkaze in minimalna pojasnila k izkazom ter obvezne sestavine poslovnega poročila. Kot je določeno v 56. členu novega ZGD je letno poročilo sestavljeno iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida in priloge s pojasnili k izkazom. Letna poročila družb, ki so zavezane k reviziji, vsebujejo tudi izkaz finančnega izida, izkaz gibanja kapitala in poslovno poročilo.

Če primerjamo sestavo letnih poročil, kot sem jo predstavila v drugem poglavju, in sestavo, ki jo določa ZGD, lahko ugotovimo, da računovodsko poročilo s pojasnili sestavljajo finančni del letnega poročila, poslovno poročilo pa lahko enačimo z opisnim delom. Pri tem velja omeniti, da je finančni del poročila v Sloveniji imenovan računovodski del in je nekoliko skromnejši kot v tujini.

3.2.1. Računovodsko poročilo

Računovodske izkaze in pojasnila lahko s skupnim imenom imenujemo računovodsko poročilo. Računovodski izkazi prikazujejo vrednostne učinke poslovnih dogodkov, ki jih združujejo v večje skupine. Ker tako združeni podatki niso zadostna informacija o položaju podjetja, je potrebno računovodskim izkazom dodati pojasnila oziroma razkritja. Šele z razkritji in dodatnimi pojasnili lahko uporabniki računovodskih informacij dobijo pravo sliko podjetja in njegovega finančnega položaja (Odar, 2002, str. 10).

Računovodski izkazi so bilanca stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz gibanja kapitala in izkaz finančnega izida. V nadaljevanju na kratko predstavljam omenjene računovodske izkaze.

Bilanca stanja

Bilanco stanja podrobneje opredeljujejo SRS, in sicer standard 24. Je temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje stanje sredstev in obveznosti do njihovih virov za poslovno leto ali krajša obdobja, za katera se sestavlja. Lahko ima obliko dvostranske uravnotežene bilance ali zaporednega stopenjskega izkaza stanja. Bilanca stanja prikazuje tako uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju kot tudi uresničene podatke v enakem prejšnjem obračunskem obdobju. Pojasnila vsebujejo informacije o računovodskih usmeritvah, uporabljenih pri poslovnih dogodkih, informacije, ki jih zahtevajo posamezni standardi v SRS in ZGD ter niso predpisane v obrazcu bilance stanja, pa tudi dodatne informacije, ki niso predpisane v obrazcu bilance stanja, so pa za pošteno predstavitev potrebne (Slovenski računovodski standardi, 2001).

V okviru računovodskih usmeritev se pojasnjujejo podlage za merjenje gospodarskih kategorij v bilanci stanja, usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje bilance stanja, spremembe računovodskih usmeritev ter razlog zanje in njihov znesek. Postavke v bilanci stanja se prikazujejo po neodpisani vrednosti, ki je razlika med celotno vrednostjo in popravkom vrednosti. V pojasnilih je potrebno razkriti nabavno vrednost ter popravek vrednosti posameznih kategorij neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev na koncu poslovnega leta, razkriti pa je potrebno tudi osnovna sredstva, pridobljena s finančnim najemom. Podjetja morajo prikazati tudi gibanje osnovnih sredstev tako, da prikažejo začetne neodpisane vrednosti, pridobitve, prekvalifikacije, odtujitve,

amortizacijo in prevrednotovalna doknjiženja, kar da končno neodpisano vrednost (Slovenski računovodski standardi, 2001).

Izkaz poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida je opredeljen v standardu 25 kot temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid za poslovno leto ali krajša obdobja, za katera se sestavlja. Ima obliko stopenjskega zaporednega izkaza in je lahko sestavljen v eni izmed dveh različic (I in II). Podjetje si izbere različico, ki mu glede na mednarodne stike bolj ustreza. Pojasnila k izkazu poslovnega izida, podobno kot pojasnila k bilanci stanja, vsebujejo informacije o posebnih računovodskih usmeritvah, uporabljenih pri pomembnih poslovnih dogodkih, informacije, ki jih zahtevajo SRS in ZGD ter niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida in informacije, ki niso predpisane v obrazcu izkaza poslovnega izida, so pa za pošteno predstavitev potrebne (Slovenski računovodski standardi, 2001).

V okviru računovodskih usmeritev se v pojasnilih opisujejo podlage za merjenje gospodarskih kategorij v izkazu poslovnega izida, računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje izkaza poslovnega izida, spremembe računovodskih usmeritev in računovodskih ocen ter razlog zanje pa tudi njihov znesek.

Izkaz finančnega izida

Izkaz finančnega izida je opisan v standardu 26 in je temeljni računovodski izkaz, ki resnično in pošteno prikazuje spremembe stanja denarnih sredstev in njihovih ustreznikov za poslovno leto ali krajša obdobja, za katera se sestavlja. Izdela se lahko po neposredni ali posredni metodi. Prva metoda se uporabi, če so na voljo vsi potrebni podatki o prejemkih in izdatkih, sicer pa se uporabi posredna metoda. Pri slednji iz podatkov dveh zaporednih bilanc stanja, izkazov poslovnega izida in drugih podatkov izračunamo podatke o pritokih in odtokih. Izkaz finančnega izida je lahko dvostranski ali stopenjski (Slovenski računovodski standardi, 2001).

Izkaz gibanja kapitala

Izkaz gibanja kapitala (standard 27) je prikaz gibanja posameznih sestavin kapitala v poslovnem letu ali krajših obdobjih, vključno z uporabo čistega dobička in pokrivanjem izgube. Prikazuje lahko le razdelitev čistega dobička kot sestavine kapitala oziroma pokrivanje čiste izgube kot odbitne postavke od kapitala, lahko pa prikazuje vse sestavine kapitala, zajete v bilanco stanja. Izkaz gibanja kapitala nam kaže premike v kapital, premike znotraj kapitala in premike iz kapitala. Dodatek k izkazu je bilančni dobiček, ki ga določa Zakon o gospodarskih družbah (Slovenski računovodski standardi, 2001).

Pojasnila k računovodskim izkazom

Tako kot za pojasnila, sestavljena v skladu z MRS, tudi za pojasnila, ki so sestavljena v skladu s slovenskimi predpisi in zakoni velja, da morajo biti predstavljena premišljeno. Praviloma mora biti vsaka postavka v bilanci stanja, izkazu poslovnega izida in izkazu finančnega izida navzkrižno povezana s ustrežno informacijo v pojasnilih (Odar, 2002, str. 10).

Novela ZGD-F v 65. členu določa vsebino priloge k izkazom. Poleg pojasnil, ki jih zahtevajo SRS v zvezi s posamezno računovodsko postavko in so za to diplomsko delo preobsežna, mora priloga k izkazom obsegati naslednja razkritja (Zakon o gospodarskih družbah, 2001):

- Metode, ki so bile uporabljene pri vrednotenju posameznih postavk, in metode, ki so bile uporabljene za izračun odpisov vrednosti. Pri postavkah, ki so izvirno v tujih valutah, mora biti pojasnjen tečaj in način preračuna v slovenske tolarje.
- Za vsako od družb, v katerih kapitalu je poročevalka udeležena z najmanj 20%, mora biti navedena firma in sedež, delež udeležbe v kapitalu, višina lastnega kapitala in poslovni izid v poslovnem letu.
- Če ima družba odobreni kapital, oziroma, če je pogojno povečala osnovni kapital, mora biti razkrita višina odobrenega kapitala in število ter nominalna vrednost delnic, ki so bile v poslovnem letu izdane v ta namen.
- Nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba v poslovnem letu odtujila ali pridobila, njihov delež v osnovnem kapitalu družbe, datum pridobitve, razlog za pridobitev oziroma odtujitev, denarna vrednost. Nominalni znesek lastnih deležev, ki jih je družba sprejela v zastavo in njihov delež v osnovnem kapitalu, skupni nominalni znesek lastnih deležev družbe in njihov delež v kapitalu.
- Število izdanih delnic po razredih in njihov nominalni znesek.
- Število vrednostnih papirjev, ki dajejo imetnikom pravico do udeležbe v dobičku in pravice, ki iz njih izhajajo.
- Razčlenitev in pojasnilo zneskov rezervacij pod postavko druge rezervacije, če je njihov obseg pomemben.
- Višina obveznosti z rokom dospelosti daljšim od petih let, ločeno po postavkah.
- Višina obveznosti, ki so zavarovane s stvarnim jamstvom, s podatki o obliki in načinu zagotovitve stvarnega jamstva.
- Skupni znesek finančnih obveznosti, ki niso izkazane v bilanci stanja, če so podatki pomembni za oceno finančnega položaja družbe.
- Razčlenitev čistih prihodkov od prodaje po posameznih področjih poslovanja oziroma po posameznih zemljepisnih trgih, če se glede organizacije prodaje proizvodov oziroma storitev posamezna področja med seboj pomembno razlikujejo.
- Povprečno število zaposlenih v poslovnem letu po izobrazbenih skupinah, znesek stroškov dela.

- Obseg, v katerem so na poslovni izid poslovnega leta vplivale metode vrednotenja posameznih postavk, ki so bile uporabljene zaradi uveljavitve davčnih olajšav.
- Celotni znesek prejemkov, ki so jih za opravljanje funkcije v družbi prejeli člani uprave, delavci, zaposleni na podlagi pogodbe za katero ne velja tarifni del kolektivne pogodbe, in člani nadzornega sveta. Predujmi in posojila, ki jih je družba odobrila omenjenim delavcem ter poročila za obveznosti teh oseb.
- Firmo in sedež obvladujoče družbe, ki sestavlja konsolidirano letno poročilo.

3.2.2. Poslovno poročilo

Poslovno poročilo je v SRS in ZGD manj natančno določeno kot ostale sestavine letnega poročila in poleg sestavin, predpisanih z zakonom, vsebuje še mnoga druga prostovoljna razkritja. S poslovnim poročilom družba na primer predstavi svoje delo v preteklem poslovnem letu, svoje uspehe in neuspehe, vizijo prihodnosti.

Obvezne sestavine poslovnega poročila

ZGD v 66. členu določa, da mora poslovno poročilo obsegati vsaj pošten prikaz razvoja poslovanja in položaja družbe. V poslovnem poročilu morajo biti prikazani (Zakon o gospodarskih družbah, 2001):

- pomembni poslovni dogodki, ki so nastopili po koncu poslovnega leta,
- pričakovani razvoj družbe,
- aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja,
- podružnice družbe in njihove aktivnosti v tujini.

Podjetja praviloma nimajo določene življenjske dobe ampak poslujejo kontinuirano. Bilanca stanja, ki je del letnega poročila, je sicer res sestavljena na zadnji dan poslovnega leta, vendar pa so za interesne skupine, ki se za podjetje zanimajo, pomembni tudi dogodki, ki so nastali po koncu poslovnega leta, saj tudi ti vplivajo na poslovanje podjetja, njegovo percepcijo v javnosti in ne nazadnje tudi na vrednost delnic, ki je pomembna za vlagatelje. Zaradi vsega tega morajo podjetja v letnem poročilu predstaviti tudi pomembne dogodke, ki so nastopili po zaključku poslovnega leta. Podjetja v tem delu predstavijo spremembe v organih vodenja in upravljanja, pridobitev ali zaključek pomembnih projektov, zapadlost večjih obveznosti in hipotek, pridobitev pomembnih deležev v drugih podjetjih ali ustanovitev novih družb.

Ena od osrednjih nalog poslovodstva je postavitve vizije in strategije podjetja. Pri tem gre za vpogled v načrte podjetja v prihodnosti in oceno njegovega možnega razvoja. Prav na podlagi teh predpostavk se obstoječi delničarji, podjetja in možni vlagatelji odločajo o nakupu in prodaji delnic, ocenjujejo dobičkonosnost in tveganje naložbe. Pri tem jim pomagajo informacije o ciljnih podjetjih in poteh, ki bodo podjetje vodile do njih, ter informacije o različnih tveganjih in o tem, kako se bodo v podjetju s temi tveganji spoprijeli.

Zanima jih tudi, ali namerava podjetje v prihodnosti širiti svoj proizvodni program, ali se bo odločilo za diverzifikacijo ali mogoče združilo z drugim podjetjem. Seveda pa ne moremo pričakovati, da bo podjetje že vnaprej razglašalo namero o morebitnih združitvah in prevzemih, saj bi v tem primeru šlo za razkrivanje poslovne skrivnosti. Podjetje mora torej v tem delu poslovnega poročila najti ravnotežje med informacijami, ki jih bo razkrilo, da bo zadovoljilo interesne skupine, in informacijami, ki so obravnavane kot poslovna skrivnost in bi njihova objava lahko podjetju prizadejala veliko škodo.

Podjetja lahko pri predstavitvi pričakovanega razvoja družbe v poročilo vključijo načrte za prihodnje poslovno leto, pa tudi srednjeročne in dolgoročne načrte. Predstavljeni plani so največkrat opisni, v letnih poročilih pa se pojavljajo tudi konkretni načrti, izraženi v številkah. Če podjetje predstavi svoje načrte tudi kvantitativno, interesne skupine lažje ugotovijo ali je bilo delovanje uprave, ki je odgovorna za poslovne rezultate, uspešno. Priporočljivo je, da podjetje v letnem poročilu predstavi poleg doseženih podatkov tudi načrtovane podatke za isto obdobje in načrt za naslednje poslovno leto.

Področje raziskav in razvoja postaja v poslovnem svetu vse bolj pomembno. Temu sledijo tudi spremembe ZGD na področju priprave poslovnega poročila, saj stari zakon ni predpisoval prikaza aktivnosti družbe na tem področju. Podjetje lahko prikaže vlaganje v raziskave in razvoj kot delež v prihodkih, vendar pa je bolj kot znesek, vložen v raziskave in razvoj, pomembna učinkovitost teh vlaganj. Pomembno je predvsem, kako dejavnosti v raziskavah in razvoju vodijo do novih proizvodov ali storitev ter novih proizvodnih procesov. Te novosti lahko zmanjšujejo proizvodne stroške podjetju, povečajo kakovost izdelkom ali izboljšajo učinkovitost proizvodnje (Horvat, 2001, str. 140).

Obvezna sestavina poslovnega poročila je tudi predstavitev podružnic družbe in aktivnosti podružnic v tujini. Te informacije po eni strani informirajo ciljne interesne skupine podjetja, po drugi strani pa delujejo kot nasvet, saj kupcem svetujejo, katere proizvode naj kupujejo in kje, da bodo pripomogli k uspešnosti podjetja.

V tem poglavju so našteje le obvezne sestavine poslovnega poročila. Poleg obveznih sestavin podjetja v svoja poročila vključujejo tudi neobvezna razkritja in informacije, saj prav s temi najlažje pritegnejo nove investitorje in se javnosti pokažejo v pravi luči. Z neobveznimi sestavinami lahko podjetje najbolj vpliva na različne interesne skupine, seveda pa morajo tudi neobvezne sestavine odražati pošteno in resnično sliko podjetja.

4. Neobvezne sestavine poslovnega poročila

Poleg predstavitve aktivnosti podjetja delničarjem je namen letnega poročila tudi v tem, da si z njegovo pomočjo podjetje v javnosti ustvari neko pozitivno podobo. Pozornost različnih

interesnih skupin podjetja pritegnejo z grafično podobo in neobveznimi razkritji v letnih poročilih. V poglavju 2.5.2. sem naštel nekaj razkritij, ki jih priporočajo različni avtorji. V nadaljevanju podrobneje predstavljam vsebino možnih prostovoljnih razkritij, ki jih podjetja lahko vključijo v svoja poslovna poročila.

4.1. Analiza poslovanja

V poslovnem poročilu lahko najdemo različne analize preteklih in prihodnjih obetov pri poslovanju podjetja. Pričakovani razvoj v prihodnosti je po noveli ZGD-F obvezna sestavina poslovnega poročila in sem jo predstavila v točki 3.2.2.. Na tem mestu zato obravnavam le analizo preteklih dogajanj, ki lahko temelji zgolj na podatkih iz računovodskih izkazov, lahko pa obsega tudi analizo dogajanj na drugih področjih, na primer v trženju, financah, proizvodnji, itd. Analizo preteklih dogajanj lahko prikažemo z razčlenitvijo odmikov obračunskih podatkov od sodil za njihovo presojanje ter z oblikovanjem kazalnikov na podlagi obračunskih in predračunskih računovodskih podatkov. Kazalniki omogočajo analizo podjetja in primerjavo z drugimi podjetji v panogi, smiselno pa je prikazati kazalnike za več obdobj, saj lahko tako interesne skupine hitro ugotovijo ali podjetje napreduje ali ne.

Za lastnike podjetja je na primer najpomembnejši kazalnik čista dobičkonosnost kapitala, ki je opredeljena kot razmerje med čistim dobičkom in kapitalom, podjetje pa lahko predstavi še vrsto drugih kazalnikov.

4.2. Predstavitev dejavnosti ter vpliv gospodarskih gibanj

V tem delu podjetje lahko predstavi programe, proizvode in storitve, tržne deleže in trge podjetja, vključi pa tudi načine prodaje. Pri tem morajo biti jasno opisani panoga, deli podjetja in njegovo poslovanje. Dejavnost podjetja mora biti jasno predstavljena, prav tako mora uporabnik razbrati katere proizvode podjetje proizvaja. Ker vsi bralci letnega poročila podjetja še ne poznajo, je to priložnost, da se podjetje predstavi tudi njim. V ta del lahko podjetje vključi tudi kratko zgodovino podjetja, ki pa ne sme biti preširoko predstavljena. Kljub temu, da je letno poročilo idealen način za predstavitev dejavnosti in proizvodov podjetja, lahko najdemo precej letnih poročil, iz katerih ni vidno, kaj podjetje sploh proizvaja oziroma katere storitve ponuja.

Ker imata velik vpliv na poslovanje podjetja tudi domače in tuje gospodarstvo, je potrebno v poročilu predstaviti pomembnejša gospodarska dogajanja in pojasniti njihov vpliv na poslovanje podjetja. Tako lahko na primer povpraševanje, spremembe cen ali obrestnih mer na domačih ali tujih trgih neposredno vplivajo na poslovanje podjetja, pomemben dejavnik

pa so lahko tudi različni zakoni (Horvat, 2001, str. 135). Med gospodarskimi vplivi lahko v poročilih za leto 2001 pričakujemo na primer vpliv svetovne recesije, ki so jo pospešili septembrski teroristični napadi v ZDA in vpliv sprememb v zakonodaji zaradi približevanja Slovenije Evropski uniji.

4.3. Naložbe

Podjetje lahko v poslovnem poročilu opiše sestavo naložb in njihova gibanja. Prevladujejo naložbe v osnovna sredstva ter finančne naložbe, med njimi predvsem dolgoročne finančne naložbe v kapitalske deleže podjetij.

V okviru naložb v osnovna sredstva lahko podjetje predstavi naložbe v nove poslovne in proizvodne prostore doma in v tujini, naložbe v posodobitev proizvodnje, torej v opremo, investicije v teku. Predstavi lahko največje naložbe skupaj z njihovo vrednostjo, lahko pa prikaže strukturo naložb po skupinah.

Pri dolgoročnih finančnih naložbah podjetje predstavi naložbe v deleže drugih podjetij, pri tem lahko na primer navede v katera podjetja je vložilo, koliko, kakšen je njegov delež v kapitalu podjetja.

4.4. Kapital in informacije za delničarje

Poročilo o kapitalu pojasnjuje spremembe v kapitalu podjetja, kot so na primer nerazdeljeni dobiček ali izguba, izplačila dividend delničarjem, izdane in umaknjene delnice.

Med informacijami za delničarje so pomembne informacije o prometu z delnicami družbe, če kotirajo na borzi, gibanju tečaja delnic in dividendah. Priporočljivo je, da te informacije spremljajo tudi obrazložitve, predvsem v primeru večjih padcev ali rasti tečaja. Za vlagatelje je pomembna informacija o dividendni politiki podjetja, ki ima precejšen vpliv tudi na plačilno sposobnost podjetja in s tem na dolgoročno uspešnost in stabilnost poslovanja. Zanimajo se tudi za različne kazalnike, kot so dobiček na delnico, dividende na delnico, množitelj dobička, razmerje med tečajem in velikostjo dividende, razmerje med tržno vrednostjo in knjigovodsko vrednostjo delnice in drugi. Podjetje v tem delu pove tudi na kateri borzi kotirajo njegove delnice in kakšen je njihov simbol.

V ta del letnega poročila, ki je namenjen v prvi vrsti delničarjem, je dobro vključiti tudi predlog o delitvi bilančnega dobička, ki ga mora potrditi skupščina. Predlog o delitvi

bilančnega dobička je lahko tudi del poročila nadzornega sveta, saj je nadzorni svet tisti, ki skupščini delničarjev predlaga delitev dobička.

4.5. Trženje

Ta del letnega poročila naj bi bralcu sporočil kaj družba prodaja, kako in kje. To pomeni, da podjetje v tem delu predstavi svoje izdelke, trge in trženjsko strategijo. Iz tega dela poslovnega poročila naj bi bilo razvidno tudi na katerih trgih in poslovnih področjih podjetje največ zasluži. Podjetje opiše panogo, divizije podjetja in njegovo poslovanje (Tips for Reading an Annual Report, 2002). Pogoste in priporočljive so tudi grafične predstavitve podatkov, na primer struktura prodaje po trgih, rast prodaje, sredstva, namenjena trženju in podobno.

4.6. Segmentne informacije

Velika diverzificirana podjetja delujejo na različnih geografskih trgih in na različnih poslovnih področjih. Na ta poslovna področja lahko gledamo kot na posamezno divizijo ali celo podružnico podjetja. Ti različni deli podjetja dosegajo različno raven prihodkov, različne dobičke, srečujejo se z različnimi vrstami in stopnjami tveganj in z različnimi možnostmi rasti (Baker, Lembke, King, 1996, str. 745).

Seveda ni vedno smotno, da podjetje razkriva informacije ločeno za vsa področja, na katerih posluje. Financial Accounting Standards Board (FASB) zahteva, da so segmentne informacije v letnem poročilu razkrite za tista poslovna področja, ki ustrezajo vsaj eni od naslednjih zahtev (Baker, Lembke, King, 1996, str. 748):

- Prihodki poslovnega področja (vključno s prihodki od prodaje med segmenti) predstavljajo vsaj 10% prihodkov na ravni celotnega podjetja.
- Znesek dobička ali izgube iz poslovanja predstavlja vsaj 10% višjega izmed naslednjih dveh zneskov:
 - celotnega dobička iz poslovanja vseh tistih segmentov, ki so dosegli dobiček ali
 - celotne izgube iz poslovanja vseh tistih segmentov, ki so dosegli izgubo.
- Sredstva segmenta predstavljajo vsaj 10% sredstev vseh segmentov skupaj.

Ko podjetje ugotovi, katera poslovna področja ustrezajo navedenim trem pravilom, mora aplicirati še nadaljnje tri teste, s katerimi ugotovi najmanjše in največje število segmentov, katerih informacije mora razkriti (Baker, Lembke, King, 1996, str. 757):

- Test prevladujočega poslovnega področja (dominant industry segment test). Če ima podjetje eno poslovno področje, ki predstavlja več kot 90% celotnih prihodkov, dobička oziroma izgube iz poslovanja in sredstev podjetja, potem so za predstavitev tega segmenta zadostne informacije, ki jih dajejo skupni računovodski izkazi. Podjetje mora v tem primeru le v pojasnilih na kratko opisati prevladujoče poslovno področje.
- Test 75% prihodkov (75% revenue test). Prihodki iz naslova prodaje nepovezanim osebam vseh poslovnih področij, o katerih podjetje ločeno poroča, morajo predstavljati vsaj 75% vseh prihodkov od prodaje nepovezanim osebam na ravni podjetja.
- Test največjega števila poslovnih področij, o katerih podjetje poroča (maximum number of reportable segments test). Ta test postavlja zgornjo mejo števila poslovnih področij, za katera podjetje ločeno predstavi določene informacije. V praksi je uporabljena meja 10 poslovnih področij, saj pri večjem številu področij informacije postanejo preveč podrobne. Podjetje, ki ima več kot 10 segmentov, o katerih bi moralo poročati, lahko najbolj sorodna poslovna področja združi.

Poleg vseh naštetih testov mora podjetje pri segmentnem poročanju upoštevati tudi izredne dogodke. Upoštevati je potrebno primerljivost med različnimi obdobji, za katera podjetje poroča, zato je priporočljivo, da podjetje razkrije segmentne informacije tudi za tista poslovna področja, ki so zadostila kriterijem v prejšnjem poslovnem letu, v tekočem poslovnem letu pa ne zaradi izrednih dogodkov. Na drugi strani podjetju ni treba poročati o tistih poslovnih področjih, ki v preteklem letu niso zadostila zgornjim kriterijem, v tekočem poslovnem letu pa so jim zaradi izrednih dogodkov zadostila.

Po slovenskem ZGD (65. člen) so segmentne informacije obvezne, če se čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev po področjih poslovanja ali po zemljepisnih področjih med seboj zelo razlikujejo. To pojasnilo tako postane obvezna sestavina letnega poročila in je del priloge k računovodskim izkazom.

4.7. Razkritja, povezana z družbenim računovodstvom

Družbeno računovodstvo (social accounting) lahko pomeni več stvari. V makroekonomskem smislu je povezano z ugotavljanjem domačega proizvoda, gre torej za računovodstvo celotnega gospodarstva. V našem primeru s pojmom družbeno računovodstvo mislimo na merjenje in posredovanje informacij o vplivih podjetja na blaginjo zaposlenih, lokalno skupnost in naravno okolje. Razkritja s področja družbenega računovodstva vsebujejo tako finančne kot nefinančne informacije (Choi, Mueller, 1992, str. 330).

V nadaljevanju predstavljam tri kategorije, ki jih lahko vključimo v okvir družbenega računovodstva, največji poudarek pa je na razkritjih v povezavi z ravnanjem z naravnim okoljem, ki v zadnjih letih najbolj pridobiva na pomenu.

4.7.1. Zaposleni

Poročanje v zvezi z zaposlenimi ima v svetu že dolgoletno prakso, uveljavilo pa se je tudi v Sloveniji. Vse več podjetij se namreč zaveda, da so zaposleni eden ključnih dejavnikov za uspešno in kvalitetno delovanje podjetja, poleg tega pa so zaposleni pogosto hkrati tudi delničarji podjetja. V letno poročilo lahko podjetja vključijo različne kvalitativne in kvantitativne informacije. Z novelo ZGD je povprečno število zaposlenih, razčlenjeno po izobrazbenih skupinah, postalo obvezno razkritje k računovodskim izkazom, podjetja pa morajo navesti tudi število zaposlenih na zadnji dan poslovnega leta in njihovo povprečje v poslovnem letu.

Med prostovoljnimi razkritji lahko podjetje prikaže še vrsto drugih podatkov o zaposlenih.. Dobrodošlo je, če podjetje pojasni gibanje števila zaposlenih. V poročilo se lahko vključi različne strukture, na primer strukturo zaposlenih po spolu in starosti. Podjetja, ki imajo svoje enote v različnih državah lahko prikažejo strukturo zaposlenih po državah. Dodatne informacije so tudi informacije o sindikalni organiziranosti, o varnosti pri delu, poškodbah in odsotnostih z dela. Pomembni so podatki o fluktuaciji in absentizmu ter povprečni plači. Zanimivi za vlagatelje so tudi podatki o kadrovske politiki, nagrajevanju, izobraževanju, tožbenih postopkih v zvezi z zaposlenimi, štipendiranju, nadurah in podobnem. Vse te podatke, predvsem različne kadrovske strukture, lahko primerjamo z drugimi podjetji v panogi in s panogo kot celoto (Gray, Owens, Adams, 1996, str. 196).

Podjetje se lahko odloči za ločeno poročilo zaposlenim, lahko pa informacije vključi v letno poročilo. V svetu so se ločena poročila uporabljala predvsem v sedemdesetih in osemdesetih letih. Takšna ločena poročila zaposlenim so bila izdelana pod predpostavko, da se zaposleni zanimajo za nekatera vprašanja, ki ostalih interesnih skupin ne zanimajo, in da večina zaposlenih ne razume kompleksnih letnih poročil. V devetdesetih sta obe predpostavki veljali za vprašljivi, zato je vse več podjetij v svetu začelo izdelovati samo letno poročilo, ki je namenjeno vsem, ki se za podjetje zanimajo (Arfin, 1993, str. 93-94).

4.7.2. Naravno okolje

V zadnjem času so vse bolj pomembne informacije o ravnanju podjetja z naravnim okoljem. Pomen razkritja informacij o okoljevarstvenem delovanju so prva spoznala podjetja, ki velik del proizvodov izvozijo na tuje trge. Zlasti kupci iz Evropske unije, kjer so poročila o varovanju okolja že dalj časa uveljavljena, zahtevajo dokaze o neškodljivem ravnanju z okoljem. Pri nas se vse več podjetij odloči za ekološka oziroma okoljevarstvena poročila, v

prihodnosti pa lahko pričakujemo, da bo teh poročil še več. Okoljevarstveno delovanje poveča ugled podjetja, zmanjša pritisk javnosti, hkrati pa tudi omogoča boljši pregled nad poslovanjem. V svetu je naslednja stopnja okoljevarstvenega delovanja poročilo o trajnostnem razvoju (sustainability reports), ki pa v Sloveniji še ni razvito.

Trajnostni razvoj je Komisija Združenih narodov za okolje in razvoj definirala kot razvoj, ki zadovoljuje sedanje potrebe ne da bi pri tem ogrozil sposobnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij («Sustainable development meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.« United Nations World Commission on Environment and Development). Koncept trajnostnega razvoja se je razvil kot odgovor na ugotovitev, da tradicionalni pristopi planiranja in razvoja ustvarjajo, ne pa rešujejo, družbene in okoljske probleme. Na področjih, kjer tradicionalni pristop vodi k onesnaženju, prekomerni porabi virov in eksploziji prebivalstva, trajnostni razvoj ponuja trajne rešitve za boljšo prihodnost. Trajnosten razvoj ponuja okvir, v katerem lahko skupnost porablja zmogljivosti učinkovito in hkrati ustvarja učinkovito infrastrukturo (Center of excellence for sustainable development, 2002).

V poročilu o varstvu okolja podjetje poda različne informacije o varovanju okolja. Gre predvsem za poročilo o ekološki učinkovitosti, o vplivu proizvodnje na okolje, varovanju vode in zraka, obdelovanju odpadnih voda in podobno. Pri ekološki učinkovitosti gre vedno za zmanjševanje obremenitev okolja z vidika potreb po energiji in materialu in z vidika zmanjševanja količine odpadkov in emisij. Ekološko učinkovitost podpira tudi statistično zajemanje ključnih podatkov v okolju, kot so poraba energije in vode, količina emisij in odpadkov ter recikliranje. Če te podatke podjetje ovrednoti, lažje najde možnosti za izboljšave, vzporedno pa razvija in uvaja sisteme upravljanja okolja. Podjetja si vse bolj prizadevajo za ekološki pregled in nadzor po predpisu Upravljanje okolja in shema nadzora (European Union Eco-Management and Audit Scheme – EMAS), ki velja v Evropski uniji, in za certificiranje po svetovno veljavni normi ISO 14000 (Horvat, 2001, str. 138).

ISO 14000 so mednarodni standardi za ravnanje z okoljem. Uporabni so za vse organizacije in naj bi jim priskrbeli elemente učinkovitega ravnanja z okoljem. Sistem ravnanja z okoljem omogoča organizacijam vzpostavitev reda in doslednosti pri reševanju okoljskih vprašanj, omogoča primerno porazdelitev sredstev, določitev odgovornosti in stalno ocenjevanje ravnanja, postopkov in procesov. Standarde ISO 14000 pripravlja in vzdržuje mednarodni tehnični odbor ISO/TC 207 ravnanje z okoljem, ustanovljen leta 1993 (Ravnanje z okoljem in standardi skupine ISO 14000, 2002).

EMAS je nastala v letu 1993 in je namenjena izboljšanju ravnanja z okoljem v podjetjih, ki se prostovoljno vključijo v shemo. Njen namen je identificirati in tudi nagraditi tiste organizacije, ki se ne držijo zgolj zakonskih zahtev v zvezi z ravnanjem z okoljem. Smernica spodbuja podjetja, da si sama postavijo cilje v zvezi z okoljem in sisteme

upravljanja z okoljem, ki jim bodo pomagali do zastavljenih ciljev (Introducing Emas, 2002). Smernica EMAS zahteva, da podjetja, ki so vključena v shemo, redno objavljajo ključne informacije o ravnanju z okoljem. Pravilnost in resničnost informacij preverijo neodvisni okoljski revizorji. Poročilo mora vključevati opis aktivnosti v zvezi z okoljem, oceno pomembnih okoljskih vprašanj, ki zadevajo podjetje, predstavitev politike ravnanja z okoljem, rok za izdajo naslednjega poročila, povzetek številčnih podatkov o emisijah, komunalnih odpadkih, porabi surovin, energije, vode in o hrupu, druge pomembne podatke ter ime pooblaščenega okoljskega revizorja (Gray, Owen, Adams, 1996, str. 169).

Tako EMAS kot ISO 14000 imata isti cilj, ki je v zagotavljanju kvalitetnega upravljanja z okoljem. Razlika se pojavi pri zunanjem poročanju, saj ISO 14000 zahteva le poročanje o okoljski politiki, medtem ko morajo podjetja v skladu z EMAS poročati tako o politiki kot tudi ciljeh, sistemu upravljanja z okoljem in podrobnostih v zvezi z izvrševanjem okoljske politike. Nekatera slovenska podjetja sicer poročajo o informacijah, ki jih zahteva EMAS, vendar te informacije niso preverjene s strani neodvisnih zunanjih revizorjev.

V letnem poročilu naj bi podjetje predstavilo splošen pregled dejavnosti podjetja in njihov vpliv na naravno okolje. Jasno mora opredeliti svojo politiko do okolja in povedati, kako bo to politiko izvajalo. Pomembni so tudi cilji in podatki o doseženem napredku v povezavi s cilji. Podjetja pogosto predstavijo tudi stroške in naložbe v zvezi z vprašanjem okolja.

Pri poročanju o naravnem okolju podjetja v svetu in v Sloveniji uporabljajo tri pristope (Gray, Owen, Adams, 1996, str. 171):

- opisno poročanje s številčnimi podatki o izvajanju politike,
- poročanje na podlagi kvantitativnih poročil,
- finančno poročanje o okolju.

Poročila, ki temeljijo na prvem pristopu, vsebujejo opise okoljske politike in aktivnosti podjetja, hkrati pa dajejo tudi številčne podatke o kontroli emisij in prihrankih energije. Drugi način daje bolj celovit pregled nad odnosom podjetja do okolja. Takšna poročila vsebujejo tudi sredstva, ki so bila porabljena pri izdelavi proizvodov, in njihovo učinkovito rabo. Gre za neke vrste eko-bilance, to je analiza inputov in outputov pri proizvodnji določenega proizvoda. Stran inputov prikazuje vse vložke in energijo, vloženo v proizvodjalni proces, stran outputov pa proizvode, emisije, itd. Pri tretjem načinu gre za poizkus kvantificiranja gospodarskih učinkov podjetja na okolje, ki se nato odštejejo od dobička podjetja.

Pri poročanju o okolju domača in tuja podjetja večinoma uporabljajo prvi način, saj sta preostala dva zelo kompleksna in zahtevata veliko naporov, poleg tega pa večina podjetij nima informacij, na podlagi katerih bi lahko oblikovala takšna poročila.

Informacije o ravnanju z naravnim okoljem lahko podjetje predstavi v okviru letnega poročila, lahko pa pripravi ločeno poročilo o ravnanju z okoljem. Če je poročilo pripravljeno ločeno, mora biti prav tako skladno z razkritji v revidiranem letnem poročilu.

4.7.3. Odgovornost do lokalnih skupnosti

Podjetja so del lokalne skupnosti in se kot taka vključujejo v različne dejavnosti. Podjetje lahko deluje tako na lokalni kot na širši državni ravni. Tako v Sloveniji kot v svetu se vse več podjetij odloča za sodelovanje v različnih humanitarnih dejavnostih, podpirajo kulturne, športne, izobraževalne in druge dejavnosti. Informacije o teh dejavnostih podjetje vključi v svoje letno poročilo. Tovrstne informacije so zlasti pomembne za podjetja, ki zaposlujejo velik delež lokalnega prebivalstva. Na ta način interesne skupine, ki poročilo berejo, dobijo celotno sliko o družbeni odgovornosti podjetja in o njegovem prispevku k razvoju lokalne skupnosti.

V tem delu lahko podjetje na primer razkrije sponzorstva različnih kulturnih prireditev, športnih klubov, donatorstva, udeležbo v različnih humanitarnih akcijah, štipendiranje, pomoč brezdomcem in podobne informacije.

4.8. Kupci in dobavitelji

Za ohranjanje tržnega deleža podjetja je pomembna zvestoba kupcev blagovnim znamkam, proizvodom in storitvam podjetja. Problem slovenskih podjetij je v tem, da večina ne spremlja zadovoljstva kupcev. Če podjetje spremlja zadovoljstvo kupcev, se hitreje in boljše prilagaja njihovim zahtevam in željam ter s tem ohranja svoj konkurenčni položaj.

Za podjetje pa ni pomembno le zadovoljstvo kupcev, temveč tudi dobaviteljev. Pri predstavitvi informacij o dobaviteljih lahko v poslovnem poročilu predstavimo na primer nabavno službo, mrežo dobaviteljev, nabavo blaga po trgih, način zbiranja dobaviteljev in podobne informacije (Horvat, 2002, str. 22).

4.9. Slabe novice

Vsako podjetje se v poslovnem letu sooča z določenimi težavami. Podjetja velikokrat v letnih poročilih ne navajajo slabih novic, ampak se posvetijo le dobrim. S tem se izognejo obrazložitvi težav in predstavitvi ukrepov za njihovo rešitev. Tako pisci kot uporabniki letnih poročil se morajo zavedati, da dejstvo, da v letnem poročilu ni omenjenih problemov podjetja, še ne pomeni, da je podjetje dobro in da nima težav. Dobro podjetje je tisto, ki

interesne skupine v letnem poročilu seznanjeni s svojimi težavami, predstavi vzroke zanje, hkrati pa jasno razloži predvidene ukrepe za izboljšanje stanja oziroma zmanjšanje težav.

Slabe novice so največkrat predstavljene že v pismu uprave, gre pa tako za dogodke, ki so vplivali na celotno gospodarstvo oziroma na večino podjetij, kot za informacije, specifične za podjetje. Med najznačilnejšimi težavami podjetij so slabi poslovni rezultati, naravne nesreče, spremembe v managementu in krčenje trgov (Arfin, 1993, str. 119).

4.10. Druga razkritja

Predstavila sem le nekatera najpogostejša prostovoljna razkritja v letnih poročilih, seveda pa lahko poleg njih podjetje predstavi tudi druge informacije. V letno poročilo lahko vključi informacije o novih izdelkih, ki jih je v preteklem poslovnem letu lansiralo na trg, vpliv konkurence v panogi, svoj položaj v primerjavi s konkurenčnim, itd. Poleg predpisanih izkazov v računovodskem poročilu, lahko v letno poročilo podjetje vključi na primer prikaz dodane vrednosti, piše lahko o kakovosti in pridobivanju različnih certifikatov v zvezi z njo.

Ker se podjetja na trgih srečujejo z različnimi tveganji, kot so na primer likvidnostno tveganje, obrestno tveganje in druge vrste finančnih tveganj, je dobrodošlo, da podjetje v letnem poročilu navede tveganja, s katerimi se srečuje, skupaj z načini njihovega obvladovanja. Podjetja, ki delujejo na tujih trgih, se srečujejo tudi z valutnim tveganjem in deželnim tveganjem. Za interesne skupine podjetja so pomembne informacije, kako podjetje zmanjšuje ta tveganja, na primer z ocenitvijo plačilnih pogojev, vladne politike pomoči izvozu, dostopnosti zavarovanj, virov financiranja mednarodnih poslov, posledic za denarni tok, finančno-terminalske devizne trge. Prav tako so pomembne etične in kulturne razlike, različne bančne ureditve in predpisi.

Podjetja lahko torej v svojih letnih poročilih predstavijo veliko informacij o poslovanju, ki zanimajo lastnike, možne vlagatelje in druge interesne skupine. Vseh možnih prostovoljnih razkritij seveda ni mogoče naštetih. Vsako podjetje ima svoje posebnosti, zato niso vse informacije za vsa podjetja enako pomembne. V nadaljevanju analiziram informacije v letnih poročilih slovenskih podjetij, posvetila pa se bom tudi primerjavi letnih poročil v Sloveniji s tujimi letnimi poročili.

5. Primerjava letnih poročil

Glede na to, da novi ZGD prinaša določene novosti na področju sestavin letnega poročila, bodo morala podjetja svoje poslovno poročanje obogatiti z nekaterimi novimi informacijami. Da bi ugotovila, katere sestavine so postale že stalna sestavina slovenskih

letnih poročil in na katerih področjih razkritja še niso na zadovoljivi ravni, sem analizirala nekaj slovenskih letnih poročil.

Iskanje letnih poročil sem začela na spletnih straneh slovenskih podjetij, za poročila pa sem zaprosila tudi podjetja sama. Na spletnih straneh sem našla letna poročila 22 slovenskih podjetij, od tega sem jih 6 prejela tudi v tiskani obliki. Večina podjetij, ki ima svoje poročilo na internetu, mi ni bila pripravljena poslati tiskane verzije. Za ostalih 8 podjetij sem pridobila poročila v tiskani obliki. Kljub temu, da sem za letno poročilo prosila 45 podjetij, sem jih torej prejela le 14, nekatera podjetja so me preusmerila na njihovo spletno stran, od večine podjetij pa nisem dobila odgovora. Na ta način sem torej pridobila 30 letnih poročil za leto 2001, ki so sestavljena še po starem ZGD. Analizirana letna poročila slovenskih podjetij so navedena v prilogi 1. Gre predvsem za letna poročila delniških družb, saj družbe, ki so organizirane kot d.o.o., letno poročilo v veliki meri smatrajo za poslovno skrivnost, ne pa za sredstvo komuniciranja z interesnimi skupinami. Opozoriti moram tudi na dejstvo, da večina podjetij kotira na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev in morajo zato zadostiti tudi njihovim pravilom. Upravičeno lahko torej sklepam, da sem v analizo vključila najboljša letna poročila, saj so mi bila le-ta tudi najlažje dostopna.

Ločeno sem analizirala obvezne in neobvezne sestavine letnih poročil. Med obveznimi razkritji sem največ pozornosti posvetila sestavinam poslovnega poročila, kot jih določa novi ZGD, saj so se le-te v primerjavi s starim zakonom spremenile. Poleg tega sem bila posebej pozorna na predstavitev segmentnih informacij, povprečno število zaposlenih in izobrazbeno strukturo zaposlenih, saj so te informacije po novem ZGD postale obvezna sestavina letnih poročil. V okviru segmentnih informacij je pomembna predvsem predstavitev prihodkov po poslovnih področjih ali po geografskih območjih. Ker je novo vlogo dobil tudi nadzorni svet, sem kot obvezno sestavino letnega poročila štela tudi poročilo nadzornega sveta. Nadzorni svet mora namreč sprejeti revidirano letno poročilo in svoje poročilo skupaj s predlogom delitve bilančnega dobička predložiti skupščini. Glede na to, da podjetja svoja letna poročila namenjajo predvsem delničarjem, nadzorni svet svojo dejavnost predstavi lastnikom prav v letnem poročilu.

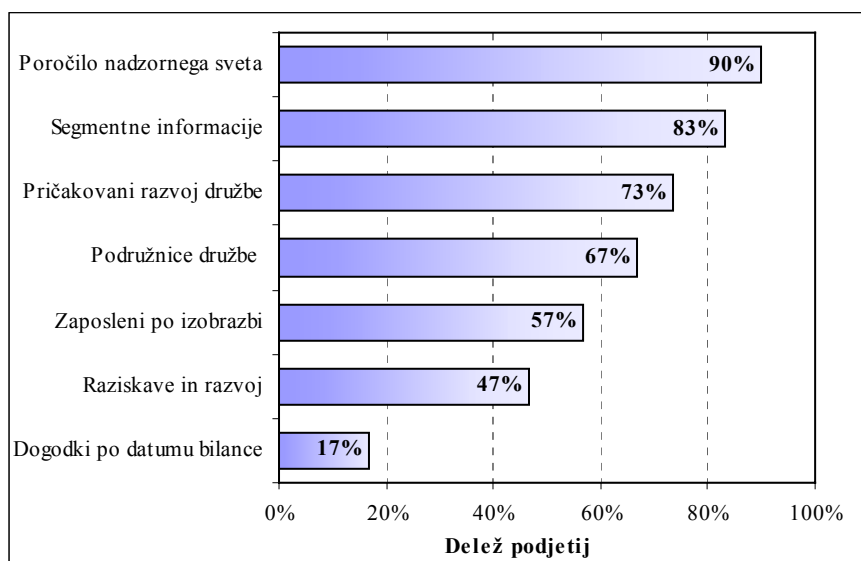
V okviru prostovoljnih razkritij sem bila pozorna predvsem na informacije, ki sem jih izpostavila v četrtem poglavju diplomskega dela. Seveda pa se obseg razkritih informacij med poročili precej razlikuje. Analizo letnih poročil predstavljam v nadaljevanju.

5.1. Obvezne sestavine letnih poročil slovenskih podjetij

Analiza letnih poročil 30 slovenskih podjetij je pokazala, da bodo morala slovenska podjetja svoja poročila še precej dopolniti, da bodo zadostila novim zakonskim zahtevam o vsebini

letnega poročila. Slika 1 prikazuje delež analiziranih letnih poročil, ki vsebujejo določeno razkritje.

Slika 1: Obvezne sestavine letnih poročil slovenskih podjetij

Vir: Lastna raziskava.

Kot sem napisala v tretjem poglavju, so obvezne sestavine poslovnega poročila, kot jih po novem določa ZGD, pričakovani razvoj družbe, podružnice družbe v tujini, dogodki po datumu bilance stanja in raziskave in razvoj.

Iz grafikona na sliki 1 je razvidno, da 73% podjetij v svojih poročilih predstavi pričakovani razvoj družbe. Pri tem podjetja predstavijo na primer svoje cilje za prihodnje leto, načrtovane projekte in naloge. Pogled nekaterih podjetij seže tudi dlje in tako v letnih poročilih predstavijo svoje cilje in pričakovani razvoj tudi za naslednjih 5 let. Takih poročil za leto 2001 je bilo zelo malo. Poročila se razlikujejo tudi v tem, ali svoje cilje in pričakovanja predstavljajo le opisno, ali pa posežejo po kvantitativnih informacijah. Analiza je pokazala, da je podjetij, ki predstavijo pričakovani razvoj v številkah, v Sloveniji malo, saj se je za tak način odločilo le 5 podjetij od skupaj 30, to je 17%. S tega vidika je zanimivo poročilo družbe Sava d.d., ki predstavlja razvojno strategijo do leta 2007. To strategijo podjetje vsako leto vključi v svoje poročilo, hkrati pa prikaže tudi njeno izvajanje v preteklih letih. S takega poročila bralec lahko jasno razbere do kakšne mere je podjetju uspelo uresničiti načrtovane cilje, na tej osnovi pa lahko tudi oceni uspešnost uprave.

67% podjetij je v poročilu za leto 2001 navedlo podružnice z naslovi in kontakti, pri čemer pa moramo upoštevati, da vsa podjetja nimajo podružnic. Cetis d.d. je v poročilo vključil tudi opis dejavnosti tujih podružnic, njihove prihodke in druge pomembne podatke. Dejavnost podružnic je predstavljena le v 10% analiziranih letnih poročil.

Dogodki po datumu bilance stanja, torej po zaključku poslovnega leta, so predstavljeni v komaj 17% letnih poročil. Pri tem podjetja pišejo predvsem o ustanovitvah novih družb, nakupu deležev v drugih podjetjih, o objavi namere za prevzem drugih podjetij, o novostih v sestavi nadzornega sveta in uprave. V poročilih za leto 2001 podjetja omenjajo tudi začetek veljave novih standardov in 7. poglavja ZGD. Aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja najdemo v 47% poročil. Pri tem je na področju raziskav in razvoja le Lek d.d. v svojem poročilu poleg opisa podal tudi informacije o sredstvih, namenjenih za raziskovalno razvojno dejavnost. Vsa druga podjetja so informacije predstavila zgolj opisno, pri čemer opisujejo razvojne projekte v smislu izboljšav procesov, embalaže ali izdelkov. Spremembe embalaže in izdelkov se nanašajo zlasti na spremembe zaradi sprememb v zakonodaji.

Novost v letnih poročilih je tudi obvezno razkritje povprečnega števila zaposlenih v poslovnem letu po izobrazbenih skupinah. Tudi to razkritje je v slovenskih poročilih še redkost, saj je v poročilu za leto 2001 le 57% podjetij predstavilo izobrazbeno strukturo zaposlenih. Poudariti pa moram, da nima vseh 57% povprečnega števila zaposlenih po izobrazbenih skupinah, kot zahteva ZGD. Podjetja namreč večinoma prikazujejo število zaposlenih po izobrazbi na zadnji dan poslovnega leta ali pa deleže zaposlenih po izobrazbi.

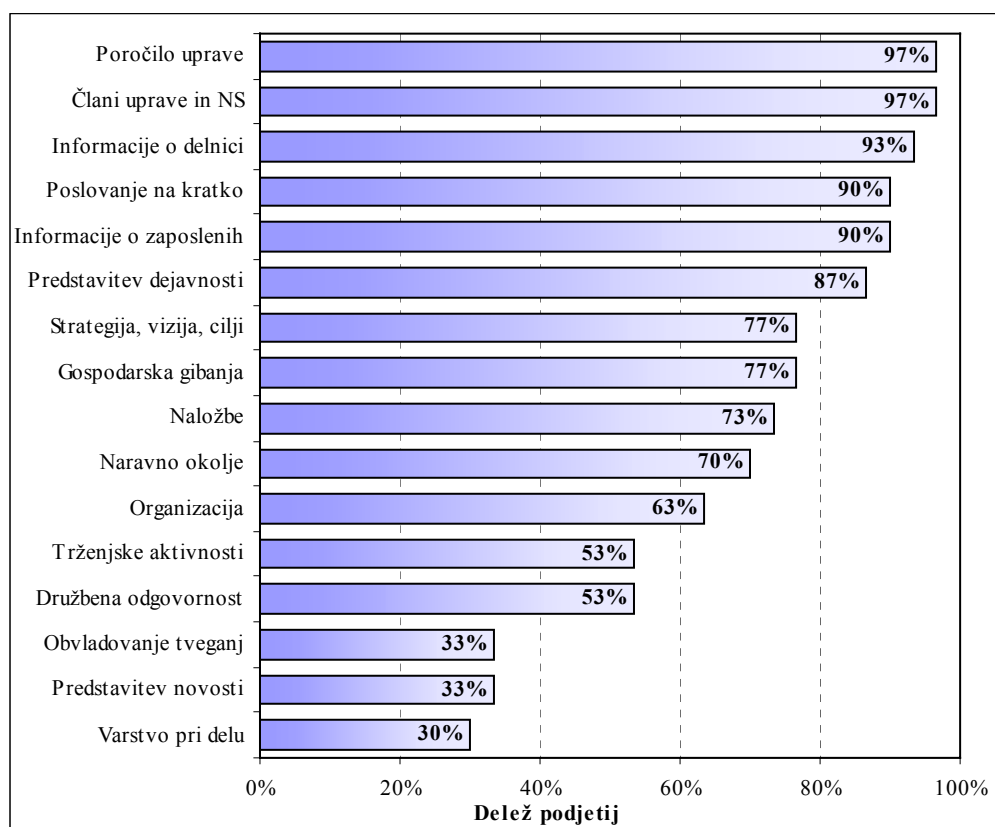
Novi ZGD določa tudi razkritje segmentnih informacij, natančneje prihodkov po poslovnih področjih ali geografskih območjih. To razkritje vsebuje 83% letnih poročil. Družbe so prihodke iz naslova prodaje predstavile tako po dejavnostih kot po geografskih območjih, tako absolutne podatke kot strukturo. V nekaterih poročilih so poleg prodaje predstavljeni tudi cilji, rezultati ali naložbe po poslovnih področjih. Na podlagi opravljene analize lahko tako zaključimo, da so segmentne informacije že dokaj pogosta sestavina letnih poročil in so tudi zadovoljivo predstavljene.

Zadnja obvezna sestavina, vključena v analizo, je poročilo nadzornega sveta, ki ga najdemo v 90% letnih poročil. Tudi zanj bi lahko rekli, da je pogost, njegova vključitev v poročilo pa najbrž podjetjem ne bo predstavljala večjega problema. V poročilu nadzornega sveta je predstavljena sestava nadzornega sveta, njegovo delovanje in najpomembnejše odločitve, kako je nadziral delo uprave in ocena delovanja uprave, mnenje o letnem poročilu, ki ga po novem potrjuje nadzorni svet, in delitev bilančnega dobička.

5.2. Prostovoljna razkritja v letnih poročilih slovenskih podjetij

Tudi na področju prostovoljnih razkritij bodo slovenska podjetja morala storiti še marsikaj. Res, da zakon teh razkritij ne določa, so pa potrebna pri komuniciranju z interesnimi skupinami. Slika 2 prikazuje najpogostejša prostovoljna razkritja v letnih poročilih za leto 2001.

Slika 2: Prostovoljna razkritja v letnih poročilih slovenskih podjetij

Vir: Lastna raziskava.

Analiza je pokazala, da skoraj vsa podjetja na prve strani poročila vključijo poročilo uprave in predstavijo člane nadzornega sveta in uprave, saj je to storilo 97% podjetij. Pisma uprave v slovenskih poročilih večinoma vključujejo podobne informacije. Gre za informacije o glavnih dosežkih v preteklem letu, primerjavo z načrtovanimi rezultati, o večjih investicijskih vlaganjih in pričakovanjih v prihodnjem letu. Napisana so v obliki pisma predsednika uprave delničarjem. Posebnost med slovenskimi poročili je poročilo Merkurja d.d., kjer je poročilo uprave napisano v obliki intervjuja s predsednikom uprave. Pri predstavitvi članov nadzornega sveta in uprave gre največkrat zgolj za to, da podjetje našteje člane, včasih pa doda tudi njihove fotografije in izobrazbo.

93% poročil vsebuje informacije o delnici. Med slednje podjetja vključijo lastniško strukturo, grafično predstavijo gibanje tečaja delnice v zadnjem letu, redkeje v daljšem obdobju. Nekatera podjetja podajo tudi informacije o številu izdanih delnic, o najvišjem in najnižjem tečaju, ki ga je njihova delnica dosegla v preteklem letu, o prometu. Slovenska podjetja se v svojih poročilih le redko lotijo obrazložitve gibanja tečaja, njegovih padcev in vzponov. Dogodke, ki so vplivali na tečaj delnice predstavljajo predvsem delniške družbe, katerih delnice kotirajo v borzni kotaciji Ljubljanske borze vrednostnih papirjev. Razlog za to je prav v pravilih borze, ki zahtevajo, da podjetja razkrijejo vse dogodke, ki bi utegnili vplivati na tečaj delnice. Pogosto so podjetja predstavila svojo dividendno politiko, redko pa

so se odločila za predstavitev kazalnikov, kot sta na primer EPS (Earnings per share ali dobiček na delnico) in P/E (price/earnings ratio ali multiplikator dobička). Pri tem predstavlja kazalnik dobiček na delnico znesek čistega dobička, ki odpade na eno delnico, multiplikator dobička pa je razmerje med tržno ceno delnice in čistim dobičkom na delnico (Brigham, Houston, 1998, str. 23 in 82).

Na prvih straneh poročila je kar 90% podjetij na kratko predstavilo svoje poslovanje skupaj z najpomembnejšimi finančnimi podatki. Tu so poročila precej enotna, saj večina podjetij grafično in tabelarično predstavi prihodke za zadnjih nekaj let, dobiček, kapital, sredstva, obveznosti, strukturo prodaje po geografskih območjih. Nekatera podjetja prikažejo tudi različne kazalnike za analizo poslovanja. Včasih podjetja ta del izkoristijo tudi za predstavitev kratke zgodovine podjetja.

Enako pogosto se pojavljajo tudi informacije o zaposlenih, ki niso obvezne. Zanimivo je, da podjetja vključujejo podatke o zaposlenih v svoja letna poročila, a veliko podjetij ne predstavi osnovnih podatkov. Povprečno število zaposlenih po izobrazbenih skupinah bo v poročilu za leto 2002 obvezna sestavina in je prikazano v sliki 1, prav tako pa mora podjetje razkriti tudi število zaposlenih na zadnji dan poslovnega leta in njihovo povprečje v poslovnem letu. Med drugimi informacijami o zaposlenih mnoga podjetja podajo razlage za povečanje ali zmanjšanje števila zaposlenih v poslovnem letu. 70% podjetij je v ta del poročila vključilo podatke o izobraževanju zaposlenih, ki vključujejo predvsem področja izobraževanja, včasih pa tudi povprečno število ur izobraževanja na zaposlenega in sredstva, namenjena za izobraževanje. Redka podjetja v letno poročilo vključijo informacije o zadovoljstvu zaposlenih, politiki zaposlovanja, tudi podatki o povprečni plači so zelo redki. Informacije, ki se še pojavljajo, so opis sistemov nagrajevanja, motiviranja, struktura zaposlenih po spolu, fluktuacija zaposlenih. Tudi na tem mestu bi izpostavila poročilo Save d.d., ki je v poročilo vključila tudi razloge za odhode zaposlenih in strukturo, poleg tega pa je nekaj pozornosti posvetila tudi prostovoljnemu dodatnemu pokojninskemu zavarovanju. Poleg tega je zelo kvalitetno tudi poročilo družbe Cetus d.d., ki vsebuje izčrpne informacije o zaposlenih, podaja informacije o številu zaposlenih po organizacijskih enotah, politiko štipendiranja, podatke o starosti zaposlenih, spolu, razmerju med administrativnimi in proizvodnimi delavci. Po vzoru tujih poročil navaja tudi odstotek žensk na vodilnih položajih, podaja pa tudi strukturo stroškov izobraževanja in zneske, namenjene za posamezno vrsto izobraževanja.

87% letnih poročil vsebuje predstavitev dejavnosti, 77% pa strategijo, vizijo in cilje podjetja. Kljub temu, da sta ti dve razkritji zastopani v večini letnih poročil, pa bosta v prihodnje prav gotovo morali postati pogostejši. Predstavitev dejavnosti je v veliki večini letnih poročil zelo skromna, opisana v dveh ali treh stavkih. Le redka poročila vsebujejo podrobnejši opis dejavnosti, v katerem predstavijo področja svojega delovanja pa tudi svoje blagovne znamke in najpomembnejše izdelke. Uspešno podjetje v današnjem poslovnem

svetu ne more delovati brez definirane vizije in poslanstva, s katerima dihajo vsi zaposleni in celo podjetje. Prav je, da svojo vizijo in poslanstvo podjetje predstavi tudi drugim interesnim skupinam, za kar pa je letno poročilo najprimernejše. Obstoječi in potencialni lastniki namreč morajo vedeti, kje se podjetje vidi in kam stremi.

77% letnih poročil vsebuje tudi informacije o vplivu gospodarskih gibanj na poslovanje. Pri tem podjetja omenjajo predvsem recesijo v letu 2001, ki se je začela v ZDA in se razširila v Evropo. Zanimivo je, da večina poročil ne omenja septembrskih terorističnih napadov na ZDA, ki so prav gotovo vzrok še večjega razmaha recesije. Tem dogodkom in njihovem vplivu na poslovanje je največ pozornosti posvetil Aerodrom Ljubljana d.d., saj so se jim prav zaradi terorističnih napadov zmanjšali prihodki in povečali stroški povečane varnosti.

Med naložbami so podjetja predstavila tako naložbe v deleže drugih podjetij, kot naložbe v osnovna sredstva. Te informacije so del 73% letnih poročil, največkrat pa podjetja predstavijo naložbe v nove tovarne in poslovne prostore, velike naložbe v opremo in posodobitev proizvodnje. Največkrat so naložbe predstavljene brez investiranih zneskov, nekatera podjetja pa poleg naštevanja različnih naložbenih projektov v poročilo vključijo tudi znesek posamezne investicije, znesek investicij glede na vrsto osnovnega sredstva (zgradbe, oprema, vozni park, računalniška oprema) ali znesek investicij ločeno za domači in tuji trg.

Informacije o ravnanju z naravnim okoljem je v letno poročilo vključilo 70% podjetij. Večina od njih predstavlja svoje ravnanje z okoljem opisno, nekatera podjetja pa podajo tudi vrednostne podatke o zmanjšanju porabe pitnih voda, o količini emisij, odpadnih voda, komunalnih odpadkov. Podjetja rada poudarijo, da so za ravnanje z naravnim okoljem pridobila certifikat ISO 14001. Droga d.d. ima poleg kratkih informacij o ravnanju z okoljem v letnem poročilu tudi ločeno okoljsko poročilo, prav tako tudi Istrabenz d.d.. Precej manj podjetij (53%) v letnem poročilu poroča o svojem vključevanju v družbeno okolje in o družbeni odgovornosti. Tu gre predvsem za dobrodelne akcije, donatorstva, podpiranje športnih, kulturnih dejavnosti in znanosti.

V več kot polovici poslovnih poročil najdemo še organizacijo družbe ali skupine in trženjske aktivnosti. V okviru trženjskih aktivnosti podjetja predstavljajo udeležbo na različnih sejmih, svoje trženjske strategije, trženjske dejavnosti in projekte. Večina podjetij interesnim skupinam postreže s skupimi informacijami, izjema pa je gotovo Mercator d.d., ki v svojem poročilu predstavi trženjsko strategijo, dejavnosti in projekte, tržne deleže, različne tržne raziskave, predstavi svoje plačilne in kreditne kartice, internetno trgovino, revijo.

Manj kot polovica podjetij v poročilih govori o obvladovanju tveganj, novostih in varstvu pri delu. Pri obvladovanju tveganj slovenska podjetja ponavadi opišejo od kje posamezno

tveganje izvira in kako ga podjetje obvladuje. Pri tem so izpostavljena kreditno, valutno, inflacijsko, obrestno in likvidnostno tveganje. Med novostmi so mišljeni novi proizvodi, ki jih je podjetje lansiralo na trg, ali izboljšave obstoječih proizvodov, nova embalaža. V poročilu Leka d.d. je predstavljen tudi delež novih proizvodov v prodaji. Varstvu pri delu je v poročilih namenjenega malo prostora, največkrat pa podjetje pove, da je ocenjevalo varnost oziroma tveganje na delovnih mestih, pripravilo izjavo o varnosti in izobraževalo delavce o zdravju in varstvu pri delu, zelo redko pa se podjetja odločijo za podrobnejše informacije. Sava d.d. je na primer v poročilo vključila število požarov in poškodb pri delu.

Zelo redke so tudi informacije o dobaviteljih, kupcih in prilagajanju Evropski uniji, ki pa jih v sliki 2 nisem predstavila. Informacije o dobaviteljih je predstavilo komaj 13% podjetij, vključujejo pa podatke o številu dobaviteljev, vrednosti nabav, politiki ocenjevanja dobaviteljev in politiki ocenjevanja zadovoljstva dobaviteljev. Informacije o kupcih vsebuje nekoliko več, to je 20% letnih poročil, obsegajo pa ocenjevanje zadovoljstva kupcev. Tako pri informacijah o kupcih kot o dobaviteljih izstopa poročilo Droge d.d., ki poleg naštetega predstavi tudi preference potrošnikov pri blagovnih znamkah. Prav tako dobra so razkritja Mercatorja d.d., ki nam s področja informacij o kupcih predstavi opravljene raziskave nakupovalnih navad na različnih trgih, ugotovljene značilnosti Mercatorjevih kupcev in njihovo zadovoljstvo. Kratek odstavek je Mercator namenil celo konkurenci, ki je v drugih poročilih ne zasledimo. Mercator namenja nekaj prostora tudi dobaviteljem, kjer predstavi delež domačih in tujih dobaviteljev in področja, na katerih podjetje sklepa strateška partnerstva. Vsekakor bi bilo dobro, če bi se po Droginem in Mercatorjevem poročilu zgledovalo še kakšno slovensko podjetje.

Le dve podjetji od analiziranih, Istrabenz d.d. in Intereuropa d.d., sta vključili informacije o prilagajanju Evropski uniji, čeprav je to danes problem vseh. Prav vsa analizirana podjetja nastopajo na tujih trgih ali se soočajo s tujo konkurenco, zato jih vpliv vključevanja v Evropsko unijo zagotovo ne bo obšel. Podjetja v veliki meri navajajo vsem znano dejstvo, da se Slovenija vključuje v Evropsko unijo, nikjer pa ne povejo, kako se sama prilagajajo novi zakonodaji in novim spremembam, kar vlagatelje najbolj zanima.

Slovenska podjetja v svojih poročilih predstavijo tudi različna priznanja, prejeta v poslovnem letu, pridobljene certifikate kakovosti in ravnanja z okoljem. Radi se pohvalijo tudi s prelomnimi podatki, na primer rekordnim številom nočitev, doseženim številom uporabnikov, jubilejnim delovanjem.

Poleg pozitivnih dogodkov v poslovnem letu morajo podjetja predstaviti tudi negativne. Vendar pa se pri pregledu slovenskih poročil zdi, da se podjetja raje izognejo vključitvi slabih novic kot da bi podajala razlage zanje. Razlog je preprosto v tem, da letno poročilo sestavlja poslovodstvo, ki torej komentira lastne uspehe v poslovnem letu. Večina podjetij v vzorcu je bila tako s poslovanjem v obravnavnem poslovnem letu zadovoljna, kljub temu,

da večina v pismu uprave omenja recesijo, ki se je z ameriškega trga preselila tudi Evropo. Kljub tej recesiji podjetja pogosto poudarjajo, da so načrtovane cilje presegle. Pozoren in skeptičen bralec se pri tem vpraša ali je bilo načrtovanje podjetij slabo ali pa so se vplivu recesije resnično uspeli izogniti. Glede na to, da načrtovani rezultati v letnih poročilih slovenskih podjetij niso predstavljeni, bralec poročila ne more primerjati načrtovanega z uresničnim.

Primer, kako pomembna je razlaga slabih novic, kaže poročilo Term Čatež d.d., ki so v letu 2001 dosegle za 63% nižji čisti dobiček kot v letu 2000. Natančnejši pogled v izkaz poslovnega izida nam pokaže, da je podjetje v letu 2001 doseglo za 25% višji dobiček iz poslovanja, kar pomeni, da je bilo njihovo poslovanje uspešnejše kot v letu 2000. Nižji čisti dobiček je namreč posledica visokih izrednih odhodkov zaradi požara, ki je zahteval izločitev nekaterih osnovnih sredstev. Šele jasna obrazložitev poslovodstva nam torej pokaže vzroke za izboljšanje ali poslabšanje rezultatov in šele na tej podlagi lahko presodimo kako je podjetje poslovalo. Iz navedenih razlogov je torej nujno, da se podjetja slabim novicam v poročilu ne izognejo, ampak skušajo na čim bolj jasn način razložiti njihov vpliv na poslovanje.

Slabe novice je predstavilo tudi podjetje Kompas MTS d.d., ki poroča o vplivu zaprtja prostocarinskih prodajaln na zmanjšanje zaposlenosti, vpliv nove avstrijske zakonodaje o uvozu cigaret in povišanih trošarin. Aerodrom Ljubljana nas na primer seznanja z vplivom terorističnih napadov v ZDA na povišane stroške varnosti in na manjše število potnikov.

Analiza slovenskih letnih poročil je torej pokazala, da so nekatera razkritja v Sloveniji postala sestavni del večine letnih poročil, po drugi strani pa obstajajo tudi razkritja, ki bi si zaslužila več pozornosti. Glede na to, da pri pripravi letnih poročil za leto 2001 novosti ZGD in SRS še niso veljale, lahko pričakujemo, da bodo prihodnje leto poročila nekoliko bolj ustrezala zakonskim zahtevam. Na področju prostovoljnih razkritij lahko prav tako pričakujemo napredek, saj se bodo letna poročila slovenskih podjetij najbrž še naprej približevala tujim, poleg tega pa tudi vlagatelji zahtevajo vse več razkritij. Da bi ugotovila glavne razlike med domačimi in tujimi letnimi poročili, v nadaljevanju primerjam slovenska letna poročila s tujimi.

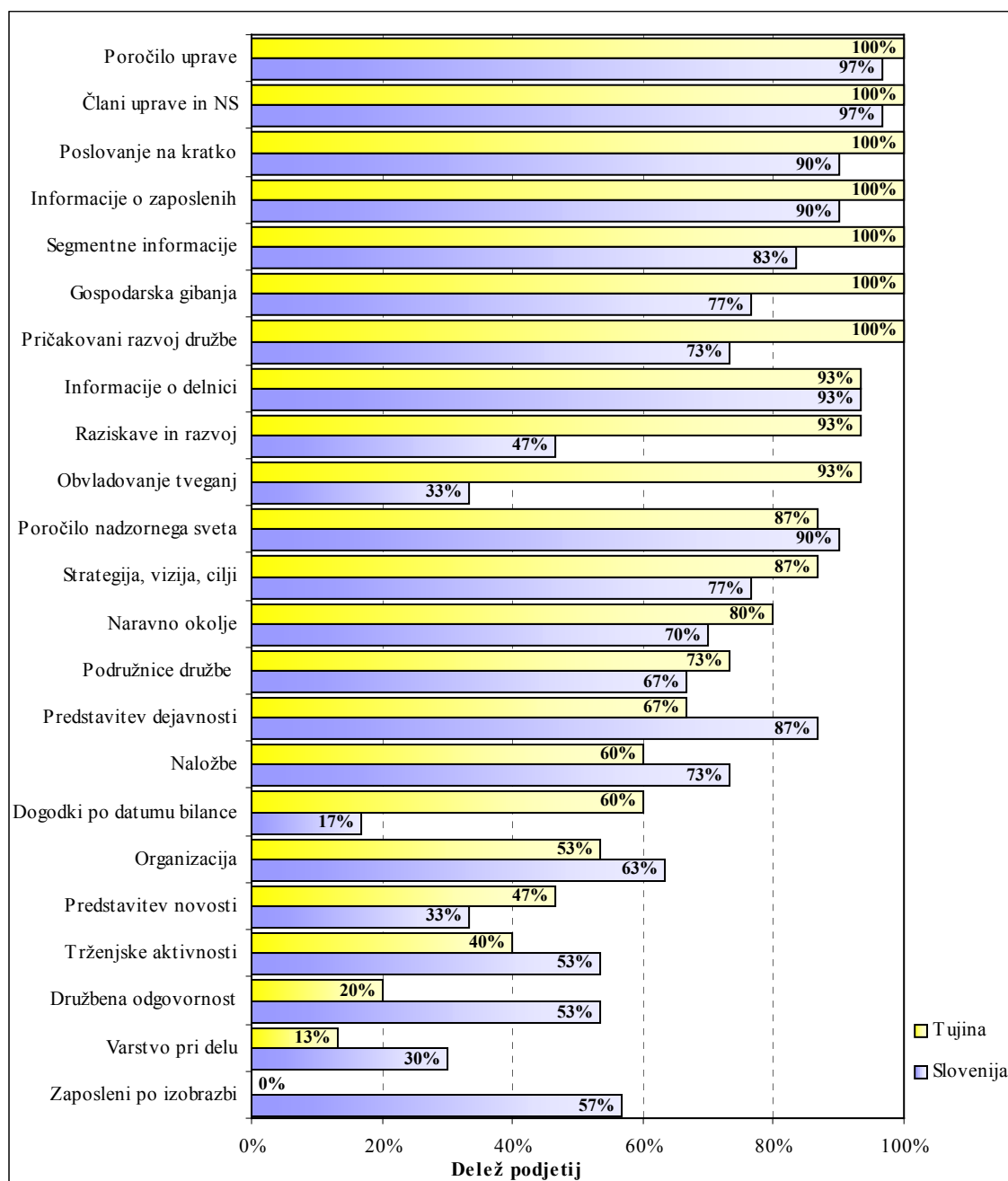
5.3. Primerjava slovenskih in tujih letnih poročil

5.3.1. Analiza tujih letnih poročil

Poleg slovenskih letnih poročil sem v analizo vključila tudi 15 letnih poročil tujih podjetij. Tuja letna poročila sem zbrala s pomočjo interneta, pri čemer sem uporabila dve bazi letnih poročil, v katerih je več kot 2.200 poročil družb z vsega sveta (Carol – Company Annual

Reports On Line, 2002 in Report Gallery, 2002), možno pa je izbrana letna poročila brezplačno naročiti tudi po pošti. Med poročili na navedenih spletnih straneh sem izbirala poročila, ki so dostopna v elektronski obliki. Seznam analiziranih tujih letnih poročil navajam v prilogi 2. Tujih letnih poročil nisem analizirala z vidika obveznih in prostovoljnih razkritij, ampak le z vidika primerjave s slovenskimi poročili. Namen moje analize je namreč ugotoviti, v katerih razkritjih se slovenska poročila razlikujejo od tujih, katera razkritja so pri nas pogostejša in katerih sploh ni.

Slika 3: Primerjava tujih in domačih letnih poročil

Vir: Lastna raziskava.

Slika 3 prikazuje primerjavo sestavin letnih poročil tujih in domačih podjetij. V analizo sem vključila iste postavke kot pri analizi slovenskih letnih poročil, le da jih v tem primeru nisem delila na obvezna in neobvezna razkritja.

Analiza tujih letnih poročil je pokazala, da vsa podjetja v svoja poročila vključujejo poročilo uprave, člane uprave in nadzornega sveta in na kratko predstavijo poslovanje. Zanimivo je, da večina poročil uprave omenja teroristične napade v ZDA in njihov vpliv na recesijo, ki je vplivala na podjetje. Podjetja tudi na kratko predstavijo sanacijske programe, ki jim bodo pomagali prebroditi težave recesije. Poleg tega vsa podjetja opišejo pričakovani razvoj družbe, čeprav ga nekatera vključijo v poročilo uprave, in predstavijo finančne informacije po segmentih poslovanja, poleg tega pa v poročilo vključijo tudi dodatne informacije o zaposlenih. Prav nobeno od analiziranih poročil ne vključuje strukture zaposlenih po izobrazbenih skupinah. Med informacijami o zaposlenih je pogostejša struktura zaposlenih po spolu, ki sem jo med slovenskimi poročili zasledila le v poročilu Kompas MTS in Cetis. Med informacijami o zaposlenih so tudi razkritja o sredstvih za pokojnine delavcem in pokojninskih načrtih. Družbe, ki imajo podružnice po različnih državah, pišejo tudi o izmenjavi delavcev in o številu zaposlenih po državah. Pogoste so informacije o izobraževanju, napredovanju in motiviranju zaposlenih.

Segmentne informacije so podrobnejše kot v slovenskih letnih poročilih, saj so poleg prihodkov predstavljeni tudi dobiček, stroški, naložbe, raziskovalno razvojne dejavnosti, blagovne znamke. Razlika najbrž izvira iz dejstva, da je segmentno poročanje v tujini v navadi že več let, medtem ko se v Sloveniji šele uveljavlja.

Vsa poročila vsebujejo tudi vpliv gospodarskih gibanj na poslovanje družbe, ki pa je pogosto vključen v poročilo uprave. Podjetja, ki ločeno predstavijo gospodarska gibanja v svetu, jim namenijo več prostora kot slovenska podjetja, saj so pogosto predstavljena po državah, geografskih območjih ali trgih, na katerih podjetje deluje. Tak način predstavitve je prav gotovo smiseln, saj na različne dele sveta vplivajo različni dejavniki. Nekatera podjetja, kot je na primer nemški Basf, v letnem poročilu predstavijo tako splošna gospodarska gibanja kot dogajanje v panogah, v katerih podjetje deluje.

Informacije o aktivnostih na področju raziskav in razvoja so predstavljene v 93% tujih letnih poročil in so precej bolj podrobne kot v Sloveniji. Predstavljena so sredstva, namenjena za raziskave in razvoj. Aktivnosti na tem področju so predstavljene po poslovnih področjih, česar v slovenskih poročilih ne zasledimo. Eden od razlogov se najbrž skriva v velikosti podjetij, saj slovenska podjetja niso tako velika, da bi imela raziskovalno razvojno dejavnost decentralizirano in bi vodila ločene evidence.

Kar 93% tujih letnih poročil vsebuje informacije o obvladovanju tveganj, ki so zelo podrobne. Gre za predstavitev vseh vrst tveganj, s katerimi se podjetje srečuje na trgu,

skupaj z načini zavarovanja. Tudi te informacije so v tujini podrobnejše kot pri nas in poleg opisa tveganj vsebujejo tudi vrednostne informacije, na primer o transakcijah v tuji valuti, posojilih s fleksibilno obrestno mero in podobnem. Dober zgled razkritij v zvezi z obvladovanjem tveganj je poročilo podjetja Bayer, ki ima predstavljeno politiko obvladovanja tveganj, potrjeno s strani uprave, opisuje pa na primer tudi vlogo poročanja, nadzora in interne revizije pri zmanjševanju tveganj.

Tudi informacije o delnicah najdemo v 93% tujih letnih poročil. Vsebina teh informacij se ne razlikuje bistveno od informacij v slovenskih poročilih. Razkritja v zvezi z naravnim okoljem so v tujini pogostejša, saj so predstavljena v 80% letnih poročil. Več podjetij razkrije kvantitativne podatke o ravnanju z naravnim okoljem, vendar so le-ti primerljivi s podatki v slovenskih letnih poročilih. Obsežna so na primer razkritja v zvezi z okoljem družbe Scania, ki proizvaja predvsem tovorna vozila in avtobuse. Omenjeno poročilo vsebuje politiko ravnanja z naravnim okoljem, politiko poročanja o okolju, zneske investicij, namenjenih izključno zmanjšanju škodljivih vplivov na okolje. Poleg tega so grafično predstavljeni podatki o odpadkih, porabi vode, energije in kemičnih snovi, emisijah ogljikovega dioksida. Podatke o porabi naštetih elementov lahko najdemo v količinskih enotah, izražene vrednostno in v razmerju do proizvedenih vozil. Predstavljeni so tudi cilji za leto 2001, kar omogoča primerjavo z doseženimi rezultati, in cilji do leta 2004.

Poročilo nadzornega sveta ter strategija, vizija in cilji so del 87% tujih letnih poročil, podružnice družbe pa 73% tujih analiziranih poročil. Obe razkritji sta nekoliko pogostejši v tujini kot v Sloveniji.

V več kot polovici tujih poročil se pojavljajo še dogodki po datumu bilance stanja, predstavitev dejavnosti, naložbe in organizacija. Manj kot polovica tujih poročil pa vsebuje trženjske aktivnosti, predstavitev novosti, družbeno odgovornost in varstvo pri delu ter že omenjeno število zaposlenih po izobrazbenih skupinah, ki ga ne najdemo v nobenem tujem poročilu.

5.3.2. Primerjava razkritij v tujih in slovenskih letnih poročilih

Če primerjamo analizirane sestavine letnih poročil lahko ugotovimo, da tuja letna poročila vsebujejo več razkritij. Pri analizi sem ugotovila, da so razkritja v tujini podrobnejša. Vsebujejo kvantitativne podatke, ki jih spremlja dokaj podrobna razlaga. Pri tem so opisana tako gibanja oziroma spremembe obravnavane kategorije, kot tudi politike in odnos podjetja do ekonomske kategorije.

Kot sem omenila že v točki 5.3.1. so razkritja segmentnih informacij v tujini veliko bolj podrobna, saj vključujejo praktično celotne izkaze po poslovnih področjih, divizijah, vrstah izdelkov ali geografskih področjih, v Sloveniji pa se največkrat razkrivajo le prihodki.

Segmentne informacije se v tujih poročilih pojavljajo tudi v okviru računovodskega poročila med pojasnili.

Naslednja opazna vsebinska razlika je v načinu, kako podjetje v poročilu predstavi vizijo. V večini slovenskih poročil gre zgolj za navedbo, kaj je vizija, medtem ko tuja poročila od začetka pa do konca na nek način poudarjajo vizijo, poslanstvo podjetja, kje se podjetje vidi v prihodnosti in kaj je v ta namen v poslovnem letu storilo. Duh podjetja se čuti skozi celotno poslovno poročilo.

Značilnost letnih poročil v tujini, ki je pri nas ni opaziti, je prav gotovo primerjava podatkov za zadnjih 10 let, ki jo podjetja ponavadi vključijo na konec računovodskega poročila. Gre za celotno bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Pri nas takih dolgoročnih primerjav ne zasledimo, saj so ponavadi vsi podatki predstavljeni za tekoče in predhodno poslovno leto. Le pri posameznih informacijah lahko zasledimo podatke za več let, na primer pri gibanju števila zaposlenih ali tečaju delnice. Predstavitev podatkov za daljše časovno obdobje je pomembna zlasti z vidika časovne neomejenosti delovanja, saj lahko na podlagi primerjave podatkov v daljšem časovnem obdobju ocenimo sposobnost podjetja, da bo delovalo tudi v prihodnosti. Poleg tega lahko na podlagi takšnih podatkov ocenimo tudi trend rasti. Takšna predstavitev informacij je torej pomembna za interesne skupine in bi jo bilo v prihodnosti dobro vključiti tudi v slovenska letna poročila. Problem, ki se pojavlja, je primerljivost podatkov, saj inflacija v Sloveniji niti danes niti v preteklih letih ni zanemarljiva (Kavčič, 1998, str. 15).

Poleg tega v tujih, predvsem ameriških, letnih poročilih najdemo del z naslovom Analiza managementa, v katerem management podjetij komentira poslovanje v tekočem letu, ga primerja s prejšnjimi leti in poda tudi svoje mnenje o uspešnosti in prihodnjih možnostih, vse to včasih tudi na 20 straneh. Ta del v Sloveniji še ni v navadi, menim pa, da se bo v prihodnosti tudi pojavil, verjetno v nekoliko krajši obliki. Mnenja managementa in ocena poslovanja pa tudi komentar celoletnega dogajanja je namreč lahko dragocena informacija vlagateljem in drugim interesnim skupinam. Kot že povedano, je ta del nepogrešljiv v poročilih ameriških podjetij. Ameriška podjetja morajo namreč med informacije, ki jih posredujejo Komisiji za vrednostnice in borze (SEC - Securities and Exchange Commission), vključiti tudi analizo managementa (Management's Discussion and Analysis) o finančnem stanju družbe in poslovnih rezultatih zadnjih treh let, to analizo pa podjetja pogosto vključijo tudi v letno poročilo (Sutton, 2000, str. 128).

Tudi ločena poročila o zaposlenih in ravnanju z okoljem so v tujini pogostejša, v letnem poročilu pa je predstavljen le kratek povzetek. Zdi pa se, da so kljub temu informacije v zvezi z okoljem v tujih poročilih popolnejše kot pri nas, predvsem kar se tiče količinskih podatkov.

Redna sestavina tujih letnih poročil so tudi plačila, ki jih od podjetja dobijo člani uprave in nadzornega sveta. V slovenskih poročilih teh razkritij nisem našla, čeprav bodo po novem ZGD obvezna. Podjetja bodo morala razkriti celoten znesek teh prejemkov. Nekatera tuja podjetja, na primer Shell, prejemke članov uprave in nadzornega sveta razkrivajo celo poimensko, kar pa od slovenskih podjetij ne moremo pričakovati, saj zakon tega ne določa.

To so le glavne in najbolj opazne razlike med domačimi in tujimi letnimi poročili. Glede na to, da so v Sloveniji že med poročili za leto 2000 in 2001 opazne razlike, lahko pričakujemo, da se bodo v prihodnosti naša poročila vsebinsko bolj približala tujim. Velik korak k izboljšanju vsebine slovenskih letnih poročil je prav gotovo sprejem novega Zakona o gospodarskih družbah in Slovenskih računovodskih standardov, ki so razširili obvezna razkritja. Svoj delež k izboljšanju prostovoljnih razkritij in tudi oblike letnih poročil pa je prav gotovo prispeval časnik Finance, ki vsako leto ocenjuje letna poročila slovenskih družb tako z vsebinskega kot z oblikovnega vidika.

5.4. Nekateri drugi vidiki analize letnih poročil in predlogi za izboljšanje

Poleg rezultatov analize, ki sem jih že predstavila, lahko pri prebiranju letnih poročil naletimo še na druge ugotovitve. Letna poročila podjetij, ki kotirajo v borzni kotaciji Ljubljanske borze vrednostnih papirjev, so prav gotovo najboljša poročila slovenskih podjetij. Ponavadi so izdana tako v slovenskem kot v angleškem jeziku, drugih jezikov, na primer nemškega, ni opaziti. Večina teh podjetij ima svoje poročilo objavljeno tudi na internetu. Večina poročil na internetu je v obliki, identični tiskani verziji, objavljena pa je v pdf ali doc formatu, kar pomeni, da jo lahko bere vsak uporabnik, ki ima na računalniku nameščen program Acrobat Reader oziroma Microsoft Word. Nekaj poročil je tudi interaktivnih (html format), kar pomeni, da jih uporabnik prebira na internetu preprosto s klikanjem.

Nekoliko slabša so poročila podjetij, ki kotirajo na prostem trgu. Ta se večkrat pojavljajo le v slovenščini, manj pa je tudi dostopnih na internetu. Seveda pa poročila nekaterih podjetij s prostega trga tudi izstopajo.

Slovenska letna poročila so nekoliko krajša od tujih in imajo v povprečju približno 55 strani, medtem ko jih imajo tuja približno 100. Seveda pa moramo pri tem vedeti, da so tuja podjetja, ki smo jih izbrali v analizo, velika mednarodna podjetja z več poslovnimi področji in so med najuspešnejšimi na svetu. Razlog za obsežnejša tuja poročila je prav gotovo tudi grafična opremljenost, saj so tuja poročila s tega vidika bogatejša, v njih najdemo več fotografij.

Za kakovostnejše letno poročilo bi vsekakor predlagala podjetjem, da vanj vključijo več kvantitativnih informacij o izobraževanju zaposlenih, na primer koliko ur so se v povprečju izobraževali, kakšna sredstva so bila namenjena za izobraževanje, kakšno je zadovoljstvo zaposlenih, povprečna plača in primerjava s panogo. V poročilih bi bile dobrodošle tudi informacije o sredstvih za raziskave in razvoj, to področje je namreč zaenkrat še predvsem opisno. Marsikatero podjetje bi v poročilo lahko vključilo tudi kvantitativne podatke o okolju, o zmanjševanju emisij, odpadnih voda, porabe pitne vode, o rabi energije, manjkajo tudi planski podatki za te kategorije. Iz planskih podatkov bi ob predpostavki, da je plan postavljen realno, lahko takoj razbrali, ali je bilo podjetje uspešno pri uresničevanju svoje politike.

Letna poročila slovenskih podjetij so se torej že približala zakonskim zahtevam, ki bodo veljale za sestavljanje letnega poročila za poslovno leto 2002, približujejo pa se tudi letnim poročilom v praksi srednjeevropskih podjetij. Do tja imajo podjetja različno pot – najbolj znana slovenska podjetja se že lahko kosajo s tujimi podjetji, medtem ko nekatera manjša podjetja bolj zaostajajo. Vsekakor pa je jasen trend približevanja poročanju srednjeevropskim podjetjem. Ta trend se bo s približevanjem Slovenije Evropski uniji, s povečano konkurenco, vstopom tujih vlagateljev na slovenski trg in vstopom slovenskih podjetij na evropske kapitalske trge še okrepil in kmalu bodo razlike v poročanju le še preteklost.

6. Sklep

Letno poročilo je najpomembnejši način komuniciranja z zunanjimi interesnimi skupinami podjetja. Z njegovo pomočjo podjetje enkrat letno predstavi svoje delovanje v poslovnem letu, svoje težave, načrte in možnosti v prihodnosti. Poleg informiranja podjetje s pomočjo letnega poročila skuša prodati svoje delnice, proizvode in storitve in v javnosti zgraditi pozitivno podobo. Da bi letno poročilo doseglo svoj namen, je pomembno katere informacije podjetje v njem predstavi in kako.

Sestavine letnega poročila v Sloveniji so določene z Zakonom o gospodarskih družbah in Slovenskimi računovodskimi standardi. Vsebina računovodskega poročila je predpisana, medtem ko vsebina poslovnega poročila ni določena. V poslovnem poročilu tako večinoma govorimo o prostovoljnih razkritjih. Prav prostovoljna razkritja so tista, s katerimi uprava podjetja predstavi svoje uspehe v preteklem letu, zato je vsebina teh razkritij za uporabnike zelo pomembna, pomembno pa je tudi, da podjetje ta razkritja predstavi pošteno. Da bi povečali zanesljivost informacij v letnem poročilu in v poslovnem poročilu kot delu letnega poročila, je Zakon o gospodarskih družbah uvedel revizijo poslovnega poročila in revizorjem zadal nalogo, da pregledajo, če je poslovno poročilo usklajeno z informacijami v računovodskih izkazih.

Rezultati analize slovenskih letnih poročil in njihova primerjava s tujimi so pokazali, da bodo slovenska podjetja morala svoja letna poročila dopolniti, da bodo zadostila zakonskim zahtevam, ki jih uvaja novi ZGD in bodo začela veljati za poročila za leto 2002. Prostovoljna razkritja so pri večjih slovenskih podjetjih sicer zadovoljiva, vendar bodo morala podjetja vanje vključiti še dodatne informacije, če se bodo želela približati tujim podjetjem. Vendar pa največje razlike nastajajo pri razkritjih, ki bodo z novim ZGD postala obvezna razkritja, zato lahko pričakujemo, da se bodo letna poročila slovenskih podjetij z uveljavitvijo novega zakona približala tujim.

Literatura

1. Arfin F.N.: Annual Reports that Pay their Way. London: Pitman Publishing, 1993. 212 str.
2. Baker E. Richard, Lembke C. Valdean, King E. Thomas: Advanced Financial Accounting. 3. izdaja. New York: McGraw-Hill, Inc., 1996. 1299 str.
3. Brigham Eugene, Houston Joel: Fundamentals of Financial Management. 8. izdaja. Orlando: The Dryden Press, 1998. 898 str.
4. Choi Frederick D.S., Mueller Gerhard G.: International accounting. 2. izdaja. New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1992. 610 str.
5. Glautier Michel, Underdown Brian: Accounting Theory and Practice. London: Pitman, 1997. 744 str.
6. Gray Rob, Owen Dave, Adams Carol: Accounting & Accountability. London: Prentice Hall Europe, 1996. 331 str.
7. Hočevar Marko, Igličar Aleksander: Osnove računovodstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani, 1997. 267 str.
8. Horvat Tatjana: Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 249 str.
9. Horvat Tatjana: Priprava letnega poročila po spremembah ZGD. IKS, Ljubljana, 28 (2001), 12, str. 125-160.
10. Horvat Tatjana: Zunanje računovodsko poročanje po medmrežju. Revizor, Ljubljana, 12 (2001a), 9, str.7-27.
11. Horvat Tatjana: Sestavitev letnega poročila za leto 2001 in novosti v njem. Revizor, Ljubljana, 13 (2002), 3, str. 7-34.
12. Kavčič Slavka: Računovodske informacije za zunanje uporabnike. 29. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. Zbornik referatov. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1997, str. 143-153.
13. Kavčič Slavka: Analiziranje za pripravo letnega poročila. Analiziranje za potrebe strateškega odločanja ter dosežki analitske prakse in teorije. Zbornik referatov. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1998, str. 7-23.
14. Kavčič Slavka: Analiza poročila posloводства kot izhodišče za razpravo na skupščini delniške družbe. Metode, modeli in orodja analiziranja ter poslovnega odločanja, Zbornik referatov. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1999, str. 39-50.
15. Kocbek Marijan: Zakon o gospodarskih družbah (vključno z novelo ZGD-F), Uvodna pojasnila. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2001. 480 str.
16. Odar Marjan: Poročanje zunanjim uporabnikom računovodskih informacij za leto 2001. IKS, Ljubljana, 29 (2002), 1-2, str. 7-21.

17. Sigband B. Norman, Bell H. Arthur: Communication for Management and Business. 5. izdaja. Illinois: Scott, Foresman and Company, 1989. 633 str.
18. Sutton Tim: Corporate Financial Accounting and Reporting. Harlow: Prentice Hall, 2000. 754 str.
19. Turk Ivan: Pojmovnik računovodstva, financ in revizije. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2000. 1083 str.
20. Vežjak Blanka: Razkritja v letnih poročilih. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1998. 245 str.

Viri

1. Carol – Company Annual Reports On Line. [URL: <http://www.carol.co.uk/reports/europe/reports.html>], 29.7.2002.
2. Center of excellence for sustainable development. [URL: <http://www.sustainable.doe.gov/overview/definitions.shtml>], Energy Efficiency and Renewable Energy Network, U.S. Department of Energy, 19.6.2002.
3. Introducing Emas. [URL: <http://www.emas.org.uk/aboutemas/mainframe.htm>], Emas, 18.6.2002.
4. Report Gallery. [URL: http://www.reportgallery.com/content/main_aak.htm], 27.6.2002.
5. Ravnanje z okoljem in standardi skupine ISO 14000. [URL: <http://www.usm.mzt.si/arhiv/aboutstandardizatioiso14000.sl.htm>], Slovenski inštitut za standardizacijo, 18.6.2002.
6. Slovenski računovodski standardi. (Uradni list RS, št. 107/2001).
7. Tips for Creating a Good Annual Report. [URL: <http://www.zpub.com/sf/arl/arl-tips.html>], 26.6.2002.
8. Tips for Reading an Annual Report. [URL: <http://www.zpub.com/sf/arl/arl-read.htm>], 26.6.2002.
9. Zakon o gospodarskih družbah. (Uradni list RS, št. 45/2001).

Slovarček

75% revenue test – test 75% prihodkov

Business reporting – poslovno poročanje

Dominant industry segment test – test prevladujočega poslovnega področja

Earnings per share – dobiček na delnico

Eco-Management and Audit Scheme – Upravljanje okolja in shema nadzora

Management's Discussion and Analysis – Analiza managementa

Maximum number of reportable segments test – test največjega števila poslovnih področij, o katerih podjetje poroča

Price/earnings ratio – multiplikator dobička

Securities and Exchange Commission – Komisija za vrednostnice in borze

Social accounting – družbeno računovodstvo

Sustainability reports – poročilo o trajnostnem razvoju

Sustainable development – trajnostni razvoj

United Nations World Commission on Environment and Development – Komisija Združenih narodov za okolje in razvoj

Priloge

Priloga 1: Seznam slovenskih podjetij, vključenih v analizo

1. Aerodrom Ljubljana d.d.
2. Alpos d.d.
3. Belinka d.d.
4. Cetus d.d.
5. Comet d.d.
6. Droga Portorož d.d.
7. Emona Obala Koper d.d.
8. Etol d.d.
9. Gorenje d.d.
10. Intereuropa d.d.
11. Iskra Avtoelektrika d.d.
12. Iskratel d.o.o.
13. Istrabenz d.d.
14. Javor Pivka d.d.
15. Kolinska Prehrambena industrija, d.d.
16. Kompas mejni turistični servis d.d.
17. Krka d.d.
18. Lek d.d.
19. Ljubljanske mlekarne d.d.
20. Luka Koper d.d.
21. Mavrica
22. Merkur Kranj d.d.
23. Pivovarna Laško d.d.
24. Poslovni sistem Mercator d.d.
25. Salus d.d.
26. Sava d.d.
27. Simobil d.d.
28. Terme Čatež d.d.
29. Tosama d.d.
30. Trimo Trebnje d.d.

Priloga 2: Seznam tujih podjetij, vključenih v analizo

1. Adidas - Salomon AG, Nemčija
2. Basf AG, Nemčija
3. Bayer AG, Nemčija
4. DaimlerChrysler AG, Nemčija
5. Ericsson, Švedska
6. L'Oreal, Francija
7. MAN AG, Nemčija
8. Michelin, Francija
9. Nestle S.A., Švica
10. Plenum AG, Nemčija
11. Robert Bosch GmbH, Avstrija
12. Royal Philips Electronics, Nizozemska
13. Scania AB, Švedska
14. Shell – Royal Dutch Petroleum Company, Danska
15. Siemens, Nemčija